

186. Keskiviikkona 20 päivänä tammikuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

- 1) Hallituksen esitys pelastustoimilaiksi 7326

Hallituksen esitys 76/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 23/1998 vp
Toivomusaloite 63/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

- 2) Hallituksen esitys laiksi pelastustoi-
men laitteiden teknisistä vaatimuksista ja
tuotteiden paloturvallisuudesta 7332

Hallituksen esitys 194/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 24/1998 vp

- 3) Hallituksen esitys laeiksi työturvalli-
suuslain 49 §:n, työterveyshuoltolain 9 §:n
ja rikoslain 47 luvun 1 §:n muuttamisesta 7333

Hallituksen esitys 224/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 17/1998
vp

- 4) Hallituksen esitys laiksi ympäristö-
vaikutusten arviointimenettelystä annetun
lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 182/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1998 vp

Lähetekeskustelu

- 5) Lakialoite laiksi asevelvollisuuslain 9
ja 31 §:n muuttamisesta 7333

Lakialoite 151/1998 vp (Päivi Räsänen /skl
ym.)

- 6) Lakialoite laiksi työsopimuslain
51 §:n muuttamisesta 7340

Lakialoite 152/1998 vp (Arja Ojala /sd ym.)

- 7) Lakialoite laiksi radiovastuulain
muuttamisesta 7343

Lakialoite 153/1998 vp (Jouko Jääskeläi-
nen /skl ym.)

- 8) Lakialoite laiksi rintamasotilaseläke-
lain 9 a §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta
muuttamisesta 7348

Lakialoite 154/1998 vp (Tytti Isohookana-
Asunmaa /kesk ym.)

Mietintöjen pöydällepano

- 9) Hallituksen esitys televiestinnän voi-
mavarojen antamista suuronnettomuuk-
sien lievittämiseen ja pelastustoimiin kos-
kevan yleissopimuksen eräiden määräys-
ten hyväksymisestä 7350

Hallituksen esitys 273/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aho, Backman, Filatov, Kalliomäki, Kanerva I., Karhunen, Koistinen, Kokkonen, Korhonen M., Koskinen Johannes, Kuisma, Laine, Lindroos, Malm, Metsämäki, Myllyniemi, Pietikäinen M., Rantanen, Saarnio, Savela, Vanhanen, Vehkaoja ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Backman, Kalliomäki, Laine ja Vanhanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Backman ja Kalliomäki sekä muun synn perusteella edustajat Aho, Filatov, I. Kanerva, Karhunen, Koistinen, M. Korhonen, Johannes Koskinen, Kuisma, Laine, Lindroos, Pesälä, Saarnio ja Wahlström sekä tästä ja huomista päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Kokkonen, M. Pietikäinen ja Vehkaoja.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys pelastustoimilain

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 76/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 23/1998 vp
Toivomusaloite 63/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Tänäa toisessa käsittelyssä oleva pelastustoimilaki käsiteltiin hallintovaliokunnassa perusteellisesti. Käsittelyn yhteydessä nousi esille eräitä konkreettisia asioita, joita ei hallituksen esityksessä ollut huomioitu. Näistä keskeisimmät ovat mahdollisuus käyttää Puolustusvoimia pelastustehtävissä — tämä tuli lain tasolle, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että tulevat helikopterit

ovat myös rauhanajan pelastustehtävissä käytettävissä — pelastustoiminnan opetus peruskouluissa sekä liikelaitosten vastuu eräiden toimien suorittamisessa.

Uusi laki pelastustoimesta on välttämätön muun muassa perusoikeusuudistuksen sekä jo käytännössä tapahtuneen luonnollisen kehityksen vahvistamiseksi lainsäädännön tasolla. Toiminta onnettomuustilanteissa vaatii usean eri viranomaistalon yhteistoimintaa. Tämän yhteistoiminnan onnistumisen kannalta on tärkeää, että tehtävät ja velvollisuudet ovat ennalta selvillä. Onnettomuustilanteissa aikaa näiden asioiden miettimiseen ei ole.

Toimintavalmiuden kohottaminen pelastustoimen osalta on ratkaistu uudistuksessa siten, että kunnalle annetaan velvollisuus selvittää alueellaan olevat erilaiset uhat ja riskitekijät sekä määritellä tämän perusteella tarvittava palvelutaso. Palvelutasoa koskeva lain 15 § on keskeisiä uudistuksen yhteydessä toteutettavista muutoksista. Lääninhallitus valvoo kuntia tässä asiassa, ja sillä on oikeus tarvittaessa uhkasakoin velvoittaa kunta huolehtimaan tarvittavasta palvelutasosta.

Asian tärkeiden takia on valiokunta katsonut, että päätös palvelutasosta on tehtävä kunnanvaltuustossa. Näin asialle on saavutettavissa riittävä painoarvo sekä julkisuus. Asian keskeytyksen kannalta tätä on pidettävä erittäin perusteltuna.

Palvelutason riittävyyden varmistamiseksi kuntien yhteistoiminnan pelastustoimen osalta on jatkuttava ja sitä on pelastustoimen tehokkuuden lähtökohdista katsoen kehitettävä edelleen.

Tärkeä osa pelastustoimintaa on se, että ihmiset ovat tietoisia siitä, miten eri onnettomuustilanteissa toimitaan. Pelkkä toimintaohjeiden jakaminen ei kuitenkaan ole riittävää. Siksi valiokunnan kannanotto siitä, että peruskouluissa tulee antaa pelastustoimeen liittyvää opetusta yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa, on erittäin tärkeä osa pelastustoimen kokonaisuutta.

Uudistukseen sisältyy vaatimus palvaroitimien hankkimisesta kaikkiin asuntoihin sekä majoitus- ja hoitolaitoksiin. Tällä pyritään ja myös pystytään muun muassa laskemaan tulipalojen johdosta tapahtuvien kuolemantapauksien lukumäärää.

Perustuslakivaliokunta totesi säätämisjärjestyksen osalta lausunnossaan, että muun muassa pelastustoimilain 65 §, koskien poikkeusolojen erityisiä toimivaltuuksia, on sisällöltään sellai-

nen, että kyseeseen tulee hallituksen esittämässä muodossa pitäydyttäessä ainoastaan perustuslain säätämisjärjestys. Ehdotetut poikkeusolojen toimintavaltuudet rajoittavat eri perusoikeuksia: henkilökohtaista vapautta, liikkumisvapautta ja oikeutta valita asuinpaikka, kotirauhan suojaa sekä omaisuuden suojaa.

Hallintovaliokunta katsoi tämän nimenomaisen pykälän sisältävän pelastustoimen kannalta siksi keskeisiä asioita, että lainkohta on jätetty hallituksen esittämään muotoon. Tästä johtuen hallintovaliokunta esitti lakiehdotuksen säätämistä perustuslain säätämisjärjestyksessä kiireellisenä. Päätöksenteon lykkääminen tässä vaiheessa valmistelua näiltä osin odottamaan muita lainsäädännöllisiä toimenpiteitä ei ole perusteltua. Tästä olisi myös suoranaista haittaa pelastustoimen käytännön toteutukselle muun muassa sitä kautta, että mikäli poikkeusolojen järjestelyistä olisi säädetty toisessa laissa kuin pelastustoimintaa koskevassa, se johtaisi helposti siihen, että koulutus- ja tiedotustoiminnan yhteydessä pelastustoiminnan tämä puoli jäisi käsittelemättä.

Edelleen on pidettävä hyvänä lainsäädäntönä sitä, että samaa asiaa koskevat säädökset on yhdessä paikassa helposti löydettävissä eivätkä ripoteltuina eri aikoina säädettyihin eri lakeihin. Poikkeusoloja koskevan säännösten siirtäminen myöhemmin lainsäädännön varaan johtaisi myös siihen, että keskeinen väestönsuojellinen elementti, mahdollisuus valmiusasteen kohottamiseen tarvittavalle tasolle, häviäisi lainsäädännöstämme tässä vaiheessa. Lainsäädäntöön syntyisi selkeä aukko jopa useiksi vuosiksi.

Arvoisa rouva puhemies! Pelastustoimilaki on kokonaisuus, jossa yhdistyvät vaarojen ennaltaehkäisy sekä käytännön toiminta eri olosuhteissa. Tätä kokonaisuutta ei ole syytä rikkoa ja sitä kautta vaarantaa yhteiskuntamme mahdollisuuksia selviytyä voittajana kaikissa mahdollisissa onnettomuustilanteissa.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Nyt käsitellään pelastustoimilakia ja eilen käsiteltiin pelastustarvikelainsäädäntöä, jossa kiinnitettiin huomiota väestönsuojelukysymyksiin. Tämän lain yhteydessä tulee kiinnittää huomiota väestönsuojelukysymyksiin, ja toivoisin, että niillä paikkakunnilla, kaupungeissa, missä ei vielä ole riittäviä ohjeita väestönsuojelupaikoista, ne myös kunnallisessa päätöksenteossa voisi huomioida, että kuntalaisten turvallisuus tulisi näin hoidettua.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan kiinnitän huomiota tämän lain 5 §:ään, joka mielestäni on aika erikoinen. 2 momentissa todetaan: "Väestönsuojeluun kuuluvien eri toimialojen toimintaa kunnassa yhteensovittaa kunnanjohtaja." Mielestäni yhteensovittaminen kuitenkin kuuluisi enemmän sellaiselle henkilölle, joka on asiantuntija, eli palopäällikölle. Vaikka valiokunnan mietinnössä on todettu palopäälliköstä jotakin, niin toisaalta asia on kirjattu lain pykälään, 2 momenttiin, joka tarkoittaa myös sitä, että sitä tulee soveltaa näin.

Olisinkin kiinnostunut siitä, miten hallintovaliokunta on asiaan kiinnittänyt huomiota. Tämän voidaan vielä varmasti jollakin tavalla korjata asetuksen kautta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Pari asiaa.

Ensinnäkin viittaan samaan asiaan kuin eilenkin, eli toivomusaloitteeseeni n:o 63/97 vp, jossa lyhyesti sanottuna toivotaan väestönsuojia koskevan tiedon lisäämistä. Se tarkoittaa sitä, että meillä on hieno väestönsuojelujärjestelmä, mutta jos jokin onnettomuus tapahtuu tai kriisitilanne syntyy ja tulee hälytys, niin ihmiset parveilevat sinne ja tänne eikä kukaan löydä tietä väestönsuojaan. Tämä on ongelma. Jollakin tavalla valitusta pitäisi levittää, vaikka se on tietysti jollakin tavalla kriisin ennakkoimista, mutta kuitenkin. Mitä me teemme väestönsuojilla, jos ihmiset eivät osaa tarvittaessa niihin mennä?

Toinen asia on se, johon ed. Bremer eilen otti kantaa, toisin sanoen suurpalojen pelastusyksiköt, tapahtuvat ne sitten armeijan toimesta ja armeijan helikoptereilla tai ei, mutta yleensä kansainvälinen käytäntö on se, että suurpalojen ehkäisemiseksi on olemassa erityisryhmiä, joilla on erityisvarusteet, erityistaito ja jotka suurpalojen ja suurien onnettomuuksien yhteydessä astuvat peliin. Suomessa on valtavan suuret metsät, ja aina on mahdollista, että tulee todellinen suurpalo, jossa palaa neljäsosa Suomea, jos ei tällaista valmiutta ole.

Näin ollen esittäisin näkemyksen siitä, oikeastaan ed. Bremeriin yhtyen, että tällaista erikoisvalmiutta suomalaissa yhteiskunnassa pitäisi lisätä, myös kalustovalmiutta. Se voidaan tietysti Puolustusvoimien kanssa tehdä yhdessä helikopterihankintojen kanssa, kuitenkin sillä tavalla, että pystytään kaikella mahdollisella teholla estämään suuronnettomuudet heti alkuvaiheessa erikoiskalustolla ja erityismiehistöllä, jos sellainen systeemi Suomeen perustetaan.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Lain valiokuntakäsittelyn aikana julkisuuteen syntyi sellainen käsitys, että Puolustusvoimien tulevia kuljetushelikoptereita ei voida lainkaan käyttää esimerkiksi pelastustehtävissä. Tämä käsityshän oli väärä. Mutta on samalla kyllä hyvä, että valio-kunta kiinnitti asiaan huomiota ja lisäsi lakiin nimenomaisen maininnan siitä, saattoi kysymyksen lain tasolle.

Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kun monet kansanedustajat äänestivät kuljetushelikopterihankinnan puolesta, niin ikään kuin rauhoittaakseen omaatuntoaan he kuvittelevat, että tulevia armeijan kuljetushelikoptereita voidaan käyttää erityisesti pelastustehtäviin. Täytyy muistaa, että ne hankitaan muita tarkoituksia varten. Eri asia on tietysti kansanedustajien omantunnon rauhoittaminen. Pelastuspuoli soveltuu kyllä hyvin siihen.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Kunnan pelastustoimen palvelutaso määritellään 15 §:ssä, ja minusta sääteleyä määräykset ovat kovin yleisellä tasolla. Uhkanaahan ovat kuntien erittäin suuret valtionosuusleikkaukset, jotka houkuttelevat kuntia vähentämään väkeä, ja näin on myös palo- ja pelastustoimen osalta. Tältä osin pitää nähdä se, että säästötoimet voivat lopuksi tulla hirvittävän kalliiksi pahimmasa tapauksessa.

Palotoimen ongelmana on edelleen myös se, että palomiesten eläkeikää mentiin nostamaan 10 vuotta, 55 vuodesta 65 vuoteen, edellisellä vaalikaudella. Se tulee ainakin ajan kanssa heikentämään selvästi palotoimen tehokkuutta. Tähän asiaan pitää saada korjaus.

Lainsäädännössä lähdetään siitä, että vapaa-palokunnat hoitavat tehtävät, ja näin asia käytännössä onkin hyvin monissa kunnissa. Tältäkin osin eräs korjaus on erittäin kiireellinen ja se on se, että vpk-toiminnassa mukana olevat työttömät voivat jatkaa hälytysjärjestelmissä mukanaoloa. Nyt näin ei enää ole, koska työttömyys-turvasäädökset ovat niin tiukat, että pienikin sivutulo aiheuttaa vaikeuksia. Ongelma on jo todellisuutta esimerkiksi monissa pohjoisen kunnissa, joissa vpk:sta joutuu työtön nuori tai vartuneempikin jo jäämään pois. Se heikentää palo- ja pelastustointia. Tämä tilanne pitäisi eduskunnassa nyt nopeasti käsitellä.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Laakson puheenvuoron johdosta haluan toistaa sen, minkä eilen ensimmäisessä käsittelyssä totesin, että mielestäni on erinomaista,

että valiokuntakäsittelyssä pelastustoimilakia on täsmennetty siltä osin, mikä koskee Puolustusvoimien velvollisuutta osallistua pelastustehtäviin.

Mitä tulee helikoptereiden käyttöön pelastustehtävissä, niin meillä on siitä kokemusta monin tavoin, yhtenä esimerkkinä Estonia-onnettomuus, jossa helikopterit toimivat pelastustehtävissä. Nyt näiden uusien kuljetuskoptereiden hankinnan yhteydessä on tarkoitus huolehtia siitä, että niissä on myös välineistöä, jolla tällaisia pelastustehtäviä voidaan tulevaisuudessa tarvittaessa suorittaa. Siinä mielessä haluan todeta, että ei kyse ollut mistään omantunnon rauhoittamisesta, kun edustajat asian nostivat eduskuntakäsittelyssä esiin.

On tärkeää, että se välineistö, jota Puolustusvoimille hankitaan kriisitilanteita varten, on käytettävissä, jos suinkin mahdollista, myös rauhan aikana kriisitilanteissa, joita ovat pelastustehtävät. Vielä toistan sen, että se, että tätä velvollisuutta täsmennettiin pykälässä, on erittäin hyvä asia.

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Koska minulla eilen ei ollut tilaisuutta osallistua pelastustoimilakia koskevaan keskusteluun, niin tänään muutama huomio.

Palo- ja pelastustoimen sekä väestönsuojelun lainsäädäntö on peräisin 1960- ja 1970-luvuilta. Vaikka nämä lait ovat perusratkaisultaan olleet toimivia, monissa yksityiskohdissa niiden muutostarve on ollut ilmeinen. Nyt palo- ja pelastustoimesta annettu laki sekä väestönsuojelulaki yhdistetään pelastustoimilaksi.

Tänään käsittelyssä olevan lakiesityksen keskeinen tavoite on edistää ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvallisuutta onnettomuuksien varalta kaikissa olosuhteissa, eli myös poikkeusoloissa. Lisäksi eräänä keskeisenä tavoitteena on onnettomuuksien ennaltaehkäisyn parantaminen sekä yritysten ja kansalaisten oman vastuun ja omatoimisuuden lisääminen.

Pidän hyvänä sitä, että uuteen lakiin sisältyy aikaisempaa vähemmän kunnan hallintoa koskevia säännöksiä. Kunnan hallintoa on jatkossa tarkoitus ohjata lailla vain siinä määrin kuin lain tarkoituksen toteuttamiseksi on välttämätöntä. Kuntaan ei enää vaadita perustettavaksi erityislautakuntaa. Tämä asia on jatkossa täysin kunnan omassa harkinnassa. Sen sijaan kunnalla tulee lakisääteisesti edelleenkin olla palopäällikkö ja palokunta, mutta ne voivat olla yhteisiä toisen tai toisten kuntien kanssa.

Pidänkin hyvänä sitä, että tämä laki tuo entistä selkeämmin esiin sen, että pelastustoimeen kuuluvat tehtävät voidaan järjestää joko yhden kunnan toimesta tai yhteistoimin kuntien kesken. Todennäköisesti tämä tulee lisäämään ja edistämään entisestään jo voimassa olevan lain aikana virinnyttä kuntien välistä yhteistoimintaa pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Yhteistoiminnalla kunnat voivat palvelutasoaan parantaa ja voimavarat tulevat käytetyiksi tehokkaammin ja taloudellisemmin.

Pidän järkevänä myös sitä, ettei laissa ole yksityiskohtaisia säännöksiä yhteistoiminnan muodoista, vaan asia jätetään kuntalain asianomaisten säännösten varaan.

Uusi pelastustoimilaki lähtee siitä, että pelastustoimeen kuuluvat asiat hoidetaan vastaisuudessaakin kunnallisena tehtävänä. Jonkin verran olenkin ihmetellyt sitä, että samaan aikaan kuin me tässä uudessa laissa säädämme pelastustoimen tehtävät hoidettaviksi kunnallisena tehtävänä, viritellään keskustelua pelastustoimen järjestämisvelvollisuuden siirtämisestä valtiolle. Tällaisia pyrkimyksiä lienee muun muassa Kuntaliiton taholla. Mikäli tällaista siirtoa vakavasti harkitaan, sen tulee perustua perusteelliseen selvittelyyn siirron hyödyistä ja haitoista.

Uuden lain mukaan kunta selvittää ja arvioi alueellaan olevat uhat ja valtuusto tekee sen perusteella päätöksen kunnan pelastustoimen palvelutasosta. Tämä on hyvä lähtökohta, että kunta määrittelee itse pelastustoimen palvelujen tason. Tämä tasohan muodostuu palokunnan henkilöstöstä ja kalustosta sekä palokunnan toimintavalmiusajasta.

Pelastustoimilakiesitystä koskevassa asian tuntijakuulemisissa nousi esiin eräänä yleisemminkin lainsäädäntöä koskevana ongelmana niin sanottu viranomaisten anonymiteettiperiaate eli se, että viranomaisia ei riittävän tarkasti yksilöidä lakitekstissä.

Saattaa olla, että tällainen sääntelytekniikka on viety liian pitkälle, niin myös tässä pelastustoimilaissa. Tähän pitäisikin suhtautua riittävällä vakavuudella. On nimittäin niin, että viranomaisten jättäminen yksilöimättä saattaa vaarantaa kansalaisten oikeusturvaa. Kansalaiset eivät enää pysty säädöstekstien perusteella päätelemään toimivaltaisia viranomaisia, joiden puoleen heidän olisi asioissaan käännytävä, ja myös viranomaisten saattaa olla vaikeata hahmottaa hallinnon toimivaltasuhteita, jopa omia oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kaiken kaikkiaan

uusi pelastustoimilaki on tarpeellinen, perusteltu ja selkeyttävä lakiuudistus.

Ed. Uotila: Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä on sivuttu muutamissa puheenvuoroissa helikoptereita ja niiden käyttöä pelastustehtävissä, niin on ensinnäkin muistettava, että meillä on oikeastaan kolmella tasolla tapahtuvaa helikopteritoimintaa. Meillä on medihelejä, jotka toimivat omalla periaatteellaan, omissa organisaatioissaan ja omalla tavallaan. Seuraavaksi raskain taso on Rajavartioston helikopterikalusto, jota käytetään varsin usein pelastus- ja etsintätehtävissä. Kolmas ja raskain taso on armeijan helikopterikalusto ja sen käyttö.

Kun 17.3. eduskunta päätti pienentää valmiusyhtymien tilausvaltuutta 1,6 miljardia ja päätti, että taisteluhelikoptereita ei hankita, samassa yhteydessä ryhmäpuheenjohtajien neuvottelupäperissa kakkoskohtana todettiin, että hankittavien kuljetushelikopterien pitää soveltua myös pelastustehtäviin. Tätä helikopterihanketta on sitten valmisteltu pohjoismaisena yhteistyöhankkeena, mikä on ollut käsitykseni mukaan myös eduskunnan tahto. Olen mukana helikopterihankinnan seurantaryhmässä. Tämänhetkisessä tilanteessa on syntynyt ratkaisu helikopterin koko- ja malliluokasta, nimenomaan kuljetushelikopteriluokasta, pohjoismaisena yhteistyöhankkeena, joka pitää sisällään eri Pohjoismaiden toiveet tämän kopterin toiminnalle. Siellä on sisällä myös valmiudet pelastustoimintaan, sammutustoimintaan, etsintätoimintaan, vähintään kuuden pariputtilaan siirtämistoimintaan, nostotoimintaan ulkoisen vinssin avulla jne. eli juuri ne toiminnot, mitkä tarvitaan silloin, kun tällaista armeijan helikopteria muun muassa merionnettomuuksissa, metsäpaloissa tai joissain muissa suurissa, vaativissa pelastustehtävissä tarvitaan.

Olen sitä mieltä, että tältä osin hanke on etenevässä sen tahdon mukaisesti, minkä eduskunta on viime keväänä täällä ilmaissut. On aivan toinen kysymys se, millä tavalla käytännössä viranomaisyhteistyö ja virka-apuyhteistyö tulee sujuamaan, millä tavalla jaetaan kustannuksia ja millä tavalla operointi hoidetaan, koska on aivan selvää, että armeijan helikopterit ja kaikki armeijan kalusto ja kaikki armeijan toiminnot ovat ensisijaisesti armeijaa varten. Pelastustehtävät ja kaikki muut tehtävät ovat niin sanottuja toissijaisia tehtäviä, toivottavia tehtäviä, täydentäviä tehtäviä. Mutta toivon, että kun aikanaan eduskunnan tahdon mukaisesti kuljetushelikoptereita

maahan saapuu, niitä pystytään todella sitten joustavasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla käyttämään pelastustoimintaan, etsintätoimintaan, sammutustoimintaan jne., koska sitä eduskunta on tässä salissa toivonut ja edellyttänyt tältä kuljetushelikopterihankinnalta.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Uotilan puheenvuoron johdosta toteaisin, että täällä käytiin kiivas keskustelu liittyen helikopterihankintoihin, ja voidaan todeta hänen puheenvuoronsa johdosta, että nyt on tämä työryhmä tehnyt ehdotukset, jotka turvaavat myös näiden helikopterien toiminnan pelastustehtävissä. Kuuden pelastettavan henkilön määrä on aika pieni, mutta totta kai helikopteritkin ovat pieniä. Toivon, että tätä toimintaa voitaisiin vielä tehostaa.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa rouva puhemies! Hallintovaliokunnan mietintö pelastustomilaista on tervetullut uudistus pelastustoiminnassa Suomessa. Se on yhdensuuntainen lakiesitys meripelastuslain kanssa, joka on parastaikaa myös uusittavana. Se määrittelee tarkoin johtosuhteet, vastuualueet, osallistujat ja valmiuden sekä antaa perusteet yhteistoiminnan ja pelastustoiminnan suunnittelulle. Siinä suhteessa laki on erittäin tarpeellinen.

Ennen kaikkea lain tarpeellisuus tulee esiin suuronnettomuuksissa. Kaikki mahdolliset viranomaiset, joilla pelastusresurssia on, ovat lain mukaan velvollisia osallistumaan pelastustoimintaan. Se merkitsee sitä, että he joutuvat myös kouluttamaan väkensä osallistumaan siihen, sillä jos tehtävissä viranomaisille ei tätä olisi sanottu, heidän velvollisuutensa ei olisi väkeään tähän kouluttaa eikä myöskään pitää minkäänlaista valmiutta tässä suhteessa yllä.

Erityisesti Puolustusvoimien mukaantulo tähän lakiin on hyvin merkittävä, sillä se omaa ehkä suurimmat henkilöresurssit käytettäväksi suuronnettomuudessa, koska sillä on maassa sekä vakinaista henkilökuntaa että varusmiehiä kymmeniätuhansia, jotka voidaan tarvittaessa tähän toimintaan ottaa mukaan. Sillä on myös hyvin paljon kalustoa.

Täällä on monessa puheenvuorossa tuotu esiin helikopterien merkitys suuronnettomuudessa. Se ei kuitenkaan ole pelkästään niiden varassa. Helikopterit ovat erittäin hyödyllisiä myös pienonnettomuuksissa. Suuronnettomuuksissa niiden käyttömahdollisuus suurin mitoin on aina tilanteen mukaan rajallista, mutta

monessa muussa suhteessa tämä laki antaa perusteet nimenomaan yhteistoiminnan järjestämiseen. Suuronnettomuudessa tulee paljon sellaisia tehtäviä, jotka eivät ole varsinaista pelastustoimintaa, vaan sitä auttavia toimenpiteitä; muun muassa poliisi on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisessa onnettomuusalueella, liikenteenohjauksessa, prioriteettien myöntämisessä sinne. Myös erilaisten tukevien viranomaisten mukaansaamiseen resurssien antamiseksi käyttöön tämä laki antaa mahdollisuuden ja tekee myös mahdolliseksi sen, että se suunnittelu, johon laki velvoittaa, voidaan tehdä ja kaikki siihen osallistuvat. Ei ole mitään mieltä ryhtyä suuronnettomuudessa penäämään sellaista osapuolta mukaan, jota ei ole velvoitettu osallistumaan suunnitteluun ja joka ei tiedä, mitä sen pitäisi tehdä. Se ei ole myöskään voinut siihen etukäteen varautua ja harjoitella eikä pitää kalustoa siinä suhteessa ajan tasalla.

Tämän osoitti Estonia aika selvästi. Suuronnettomuudessa hyvin helposti joudutaan keräämään voimavarat koko maasta. Ei riitä, että on esimerkiksi Suur-Helsingin alueen resurssit mukana. Silloin kun tarvitaan helikoptereita, ne resurssit kerätään Lappia myöten koko maasta ja tuodaan niillä mahdollisesti myös henkilökuntaa ja muita resursseja. Ei tämäkään vielä riitä, vaan pitää myös kansainvälisesti suorittaa yhteistoimintaa, koska silloin kun suuri hätä on kyseessä, ei semmoista valmiutta ole kellään, ei millään paikkakunnalla, millään viranomaisella, että se yksin voisi huolehtia näistä asioista, vaan silloin täytyy kaikki resurssit kerätä yhteen ja tässä on yhteistoiminnalla erittäin suuri merkitys. Silloin pitää olla selkeät vastuualueet, selkeät johtosuhteet ja myös osallistujien tehtävät määritetty niin kuin ne tässä laissa on määritetty. Se antaa hyvän pohjan suunnittelulle siten, että voidaan pelastustoimet suorittaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Vielä haluaisin sanoa, että väestönsuojelun ottaminen tähän mukaan on myös erinomainen asia, koska se astuu kuvaan silloin, kun onnettomuus on kaikkein suurimmillaan, silloin kun on kysymys suurin piirtein valtakunnallisesta katastrofista, ja se tuo mukaan myös tämän puolen tässä asiassa ja kytkee saumattomasti sen, missä mennään suuronnettomuudesta jo katastrofin, väestönsuojelun, alueelle, ja siinä mielessä tämä on positiivista.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Helikopterien tarve sekä pien- että suuronnetto-

muuksissa on varmasti meille kaikille selvä, ja yhdyn kyllä ed. Uotilan puheenvuoroon kuljetushelikoptereiden merkityksestä ja siitä viestistä, mikä eduskunnasta lähti silloin, kun tehtiin helikopteripäätöstä.

Haluaisin viitata vielä siihen, että Utin kenttä Valkealassa on paikka, joka tarjoaa myös edellisessä puheenvuorossa esiin tulleen keskitetyn johtokeskuksen mallin. Sitä kautta voidaan nimenomaan suuronnettomuuksia käsittääkseni hyvin pohjoisen Itämeren ja Suomenlahden alueella ohjata sen maantieteellisen sijainnin vuoksi. Kaiken kaikkiaan Utin merkitys myös pelastustoiminnassa on hyvä pitää mielessä.

Ed. Backman merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Muuten näyttää hyvältä lailta, mutta vähän yksinkertainen kysymys siitä, että kun joku puuhaa uutta ydinvoimalaa Suomeen seuraavan hallituksen aikana sitten, tätä on joskus muutenkin peräänkysely ihmisten taholta: täältä puuttuu kokonaan todella suuronnettomuus, esimerkiksi jos ydinvoimalassa tapahtuu.

Tässä voisi tavallaan esittää kaksi kysymystä, ketkä ja minkälaiset erityisturvajoukot on kehitetty sitä varten, että kävisi vaikka Tshernobyl tai vähän sinne päin. Nimittäin siellä ainakin lähetettiin ihan tavallisia palomiehiä lähes suojaamattomina, ja heille on käynyt sitten, niin kuin on käynyt, että kaikki taudit ja muut ovat olemassa. Kunnat itse tykönäkö sitten näistä ydinvoimalapalokunnistakin päättävät? Tietysti erityisjoukot, en minä tiedä edes, onko mitään erityisvarusteita. Eilen tuli komea elokuva siitä, kun virusbakteeri, kalmankoura pääsi vähän liikkeelle. Ehkä eivät enää sen tasoiset varusteet riitä.

Täällä viitataan epämääräisesti neuvoston direktiiviin — on jäänyt ilmeisesti ”EU-neuvosto” tai ”Euroopan neuvosto” pois — joka sisältää sitten jotain vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta. Eli missään täällä ei ole konkreettista sisältöä sille, jos todella tällainen suuronnettomuus tapahtuisi. Puhumattakaan sitten tietyistä, minä ymmärrän, että meidän kansalaisten keskuudessa on ihan samat paikat sitten, kun mennään piiloon, mutta jopa siis näiden eläkesorrettujen palomiesten itsensä taholta on tullut kysymys siitä, miten heitä suojellaan ja minkälaisen määräysvallan alaisina

he ovat sitten, jos ydinvoimalaonnettomuus tapahtuu.

Jos joku osaa vastata tähän ja se kuuluu jonkin muuhun lainsäädäntöön, niin vastatkoon sitten.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on ollut hyvin asiallinen sävy ja esitetty hyviä näkökulmia. Haluaisin osaltani myös todeta, että totta kai yhdenkin ihmishengen menettäminen on asia, josta eduskunnassa ja lainsäätäjän pitää olla huolissaan, mutta suuronnettomuuksien osalta esimerkiksi Estonia oli katastrofaalinen tapahtumana, mutta se toiminta, jolla pelastettiin ne, jotka olivat pelastettavissa, oli esimerkillinen.

Muistan tuon tapahtuman. Brysselissä hotellihuoneessa aamulla katsoin CNN:n uutisia. Tämä kävi ilmi. Se oli melkoinen tunnelma pelkästään siellä hotellin aamupalalla. Suomessa järjestelmä toimi.

Mikä voi olla vastaavan kaltainen? Se voi olla suuri luonnonkatastrofi ajatellen niitä muutoksia, joita nyt on menossa ilmaston osalta. Toisaalta mannerlaatat liikkuvat, ja poissuljettu ei ole myöskään siis se, että jotain yllättävää voi tulla maaperän suunnalta. Siksi on perusteltua teknologiariskien osalta, kuten ed. Virtanen oikein totesi ydinvoiman, että myös Suomi ja lainsäätäjä varautuvat kaikilla tasoilla.

Korostaisin myös, kuten täällä edustajat Kallio, Tiilikainen, Tiusanen ja myös Virtanen, että yhteistoiminta on välttämätöntä. On koottava osaaminen eri puolilta maata, jopa maanosista silloin, kun tarvetta on, ja on huolehdittava, että kalliille kalustolle on kuljettajia ja että myös kaluston huolto pelaa.

Ed. T i i l i k a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Virtaselle voisin todeta, kun hän kaipasi konkretiaa onnettomuustyyppeihin, että näitä on melko mahdollon laissa eritellä. Tämä antaa pohjan suunnittelulle, ketkä siihen joutuvat osallistumaan ja varautumaan. Näissä piireissä, jotka suunnittelevat, käydään varmasti läpi ne uhkakuvat, mitkä eri onnettomuustyypeillä on. Sitä on tehty Suomessa jo 80-luvun alkuvuosista lähtien. Olin itse näiden riskien kartoitustyöryhmässä sisäministeriössä mukana. Sen perusteella sitten tehdään suunnitelmat, ketkä osallistuvat, missä laajuudessa ja millä varusteilla ja ketkä pystyvät siihen ottamaan osaa. Tehdään suunnitelmat ja sen mukaan toimitaan, mikä onnettomuus kulloinkin on kyseessä.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tämä on erittäin tärkeä laki. Tämä on saatu nyt koottua samoihin kirjoihin ja tässä on otettu ne riskitekijät huomioon kyllä, mitkä tässäkin keskustelussa ovat tulleet esille.

Kun tätä valiokunnassa käsiteltiin, Metsähallituksen roolihan tuli hyvin vahvasti esille siinä mielessä, että metsäpalot Suomessa voivat olla hyvin laajoja ja vaatia hyvin paljon kalustoa ja voimia, jotta palot saadaan sammutetuiksi ja ehkäistyiksi. Kun Metsähallitus on vuokrannut kuitenkin Vapolle useita kymmeniätuhansia hehtaareita aluetta, on todellakin hyvä, että tilanne on selkiytetty nyt tässä laissa, mitkä ovat Metsähallituksen tehtävät ja myös se taloudellinen vastuu, mikä tässä kysymyksessä on otettava huomioon.

Puolustusvoimien mukanaolosta mielestäni pääsimme valiokunnassa yhteiskäsitykseen siitä, vaikka tietysti Puolustusvoimilta tuli tietyn tyyppisiä omiakin toiveita, mikä sinänsä on ihan tärkeä asia, niin että myös sen voimia ja voimavaroja voidaan käyttää silloin hyväksi, kun se on tarpeen.

Laki tulee todella oikea-aikaisesti niin väestönsuojelun kannalta kuin myös palontorjunnan kannalta. Nämä ovat todella vakavia tilanteita silloin, kun tällaiseen tapahtumaan mennään. Täytyy olla todella koulutusta, tietoa ja taitoa, miten näissä tilanteissa käyttäydytään ja toimitaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

- 1 § ja 1 luvun otsikko,
 - 2—9 § ja 2 luvun otsikko,
 - 10—13 § ja 3 luvun otsikko,
 - 14—18 § ja 4 luvun otsikko,
 - 19—21 § ja 5 luvun otsikko,
 - 22—32 § ja 6 luvun otsikko,
 - 33—37 § ja 7 luvun otsikko,
 - 38—41 § ja 8 luvun otsikko,
 - 42—44 § ja 9 luvun otsikko,
 - 45—50 § ja 10 luvun otsikko,
 - 51—65 § ja 11 luvun otsikko,
 - 66—70 § ja 12 luvun otsikko,
 - 71—79 § ja 13 luvun otsikko,
 - 80—83 § ja 14 luvun otsikko,
 - 84—89 § ja 15 luvun otsikko sekä
 - 90—95 § ja 16 luvun otsikko,
- johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Kalliomäki merkitään läsnä olevaksi.

2) Hallituksen esitys laiksi pelastustoimen laitteiden teknisistä vaatimuksista ja tuotteiden paloturvallisuudesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 194/1998 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 24/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä en vie aikaa pitkään, mutta tuolta paikaltaan kun puhuu ja punainen valo alkaa vilkkua, minä hermostun aina ja alan änkyttää. Sitä ei ole tietysti mukava kuunnella, niin tulinkin esittämään asian täältä.

Kun Lahdessa aikanaan tapahtui kerrostalotulipalo, jossa sellainen nuori, aivan lapsi, joka siinä kuoli, joutuiko hän hyppäämään sieltä parvekkeelta alas, kun ei ollut mitään muuta tietä, silloin puhuttiin julkisuudessa ja viranomaihollakin kovasti siitä, että nyt pannaan asiat kuntoon ja laitetaan kerrostaloihin sellaiset laitteistot, että tällaista ei enää pääse tapahtumaan, sellaista että kun ei porraskäytävän kautta ole mahdollisuutta päästä, olisi mahdollisuus pelastautua parvekkeen kautta. Minulla on vähän sellainen tunne nyt, kun puhutaan pelastustoimen laitteista ja muista, että asia jäi silloin senaikaiseksi henkäisyksi. Asiasta puhuttiin kovasti ja surkuteltiin, mutta asialle ei ole jälkepäinkään tehty yhtään mitään. Minä vähän epäilen, että kun mennään katsomaan kerrostalojen ylimpiä kerroksia ja jos siellä tapahtuu sellainen asia, että tulipalo estää porraskäytävän kautta ulospääsyn, tuskinpa siellä on kuudennessa kerroksesta mitään muuta mahdollisuutta nytkään kuin hy-pä-tä.

Siinä mielessä, rouva puhemies, halusin käyttää tämän puheenvuoron, että asiaan kiinnitetäisiin huomiota. Jos nämä asiat ovat kunnossa, silloin olkoon puheeni mitätön, mutta ei se paljon haittaa aiheuta, vaikka puhuu vähän joskus sellaisestakin asiasta, josta ei niin ole tarpeellista.

(Ed. Vähänäkki: On huomattu!) — Anteeksi? Ed. Vähänäkki halusi sanoa, että on huomattu, että puhun yleensä aina asiaa ja lyhyesti.

Mutta mitä tulee näihin laitteistoihin, sellainen yksilökohtainen tapaus. Raumalta otti eräs firman omistaja, jonka nimeä en nyt sano, koska ei tämä mikään mainostoimisto ole, yhteyttä ja kertoi keksineensä todella hyvät laitteet siihen, miten parvekkeelta päästään alas hätätilanteessa. Hän oli saanut jo laitteille erinomaisen hyvät lausunnot, yksinkertaiset ja halvat systeemit. Hän esitteli niitä minullekin, ja yritin auttaa häntä tuonne sisäasiainministeriön suuntaan sillä tavalla, että hän esittelee ne myöskin siellä. Taisin tehdä, totta kai, eduskuntakyselynkin asiassa liittyen tähän Lahden tapaukseen.

Kuitenkin raumalaisen miehen esittelyistä huolimatta sisäasiainministeriön asianomainen osasto ei ole tuntenut minkäänlaista kiinnostusta asiaan, ei edes sellaista kiinnostusta, että olisi vaivautunut tutkimaan, ovatko nämä laitteet sellaisia, kuin niistä on annettu lausunto, voiko näitä suositella vai voiko edes mahdollisesti asettaa taloyhtiöiden velvoitteeksi hankkia tällaiset laitteet, joiden kautta päästäisiin sieltä ylhäältä alas.

Toivoisin, että sisäasiainministeriössä, jos nämä asiat eivät ole kunnossa Lahden tapauksen pohjalta, ottaisivat lusikan kauniiseen käteen ja katsoisivat vaikka tämän raumalaisen keksimää laitetta mahdollisena keinona asian hoitamiseksi. Toivoisin, että Rauman seudun kansanedustajatkin kävisivät sinne ministeriöön päin hoitelemassa näitä asioita. Kun hämäläisinä ollaan muutenkin hitaita ja meillä on liian paljon työtä muutenkin, emme ehdi raumalaisten asioita hoidella. Rauman seudun kansanedustajat tietävät kyllä, kuka tämä henkilö ja firma on, niin ottaisivat nämä tikkaat kauniiseen käteen ja kävisivät esittelemässä niitä ministeriössä vähän niin kuin arvovaltaisesti ja kysyisivät, olisiko näistä asioista ja näistä tikkaista jotakin hyötyä mahdollisesti kerrostalojen paloturvallisuuteen sillä tavalla, ettei enää mokomaa ja moista surullista Lahden tapausta pääsisi uusitumaan.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Tämä ei ehkä ihan suoranaisesti liity tähän lakiin, mutta välillisesti kyllä. Meillähan on keskusteltu paljon siitä, että palohälyttimet tulisivat pakollisiksi. Tällä voitaisiin ennalta ehkäistä näitä onnettomuuksia. Itse olen tehnyt asiasta aloitteen ja toivoisinkin, että sitä asiaa vietäisiin

eteenpäin eduskunnassa mahdollisimman pikaisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laeiksi työturvallisuuslain 49 §:n, työterveyshuoltolain 9 §:n ja rikoslain 47 luvun 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 224/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 182/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Lakialoite laiksi asevelvollisuuslain 9 ja 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 151/1998 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin puolustusvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Aloitteessani esitetään asevelvollisuuslakia muutettavaksi siten, että asevelvollisuuden alkamiskärajaa nostettaisiin yhdellä vuodella.

Voimassa olevan asevelvollisuuslain 1 §:n mukaan isänmaan ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamiseksi on jokainen Suomen mies asevelvollinen. Tämä kansalaisvelvollisuus alkaa sen vuoden alusta, jolloin asevelvollinen täyttää 17 vuotta, ja jatkuu sen vuoden loppuun, jolloin hän täyttää 60 vuotta.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asevelvollisuusiän saavuttavat Suomen miehet ovat 16-vuotiaita, samana vuonna 17 vuotta täyttäviä. Käytännössä varusmiespalvelus suoritetaan pääsääntöisesti 19—20-vuotiaana, mutta vapaaehtoiseen palvelukseen voi hakeutua jo 17-vuotiaana. Alle 18-vuotiaana palvelukseen astuu noin 330 varusmiestä vuosittain.

Tärkein perustelu aloitteelleni on kansainvälisten ponnistelujen tukeminen lapsisotilaiden käytön lopettamiseksi. YK:n piirissä käydään neuvotteluja, joissa pyritään nostamaan aseellisissa selkkauksissa käytettävien sotilaiden ikäraja 18 vuoteen. Tämä olisi johdonmukaista myös lasten oikeuksien sopimuksen kanssa, joka kohdistaa erityissuojelun alle 18-vuotiaisiin.

Lapsisotilaiden värvääminen on kansainvälisesti erittäin merkittävä ja huolestuttava ongelma. Se tuhoaa monen lapsen sekä lapsuuden että tulevaisuuden. Lisäksi se erityisellä tavalla pitkitää vihanpitoa ja sotilaallisia konflikteja. Kun lapset kasvavat ja juurtuvat väkivaltaan, vihaan ja koston, he vaurioituvat vakavasti niin henkisesti kuin fyysisesti.

Punaisen Ristin ja Unicefin arvioiden mukaan maailmassa on arviolta 200 000 iältään alle 15-vuotiaista lapsisotilasta, joiden joukossa on aivan 8—10-vuotiaitakin sotilaita. Kaikissa 1990-luvun merkittävässä konflikteissa arvioidaan käytetyn lapsisotilaita. Lapsia otetaan asevoimiin monista syistä. He ovat pelottomia sotilaita, vailla aikuisten pelkoja. Toisaalta heitä tarvitaan korvaamaan kaatuneita tai haavoittuneita aikuisia.

Lapsia on käytetty erityisesti tiedustelutehtävissä ja vakoilijoina. Joissakin konflikteissa lapset uhrataan miinojen polkijoina. Henkilömiinathan tappavat tai vammauttavat vuosittain jopa 10 000 lasta, mukana on toki myös aivan siviiliuhreja. Lapsisotilaiden käyttäminen heikentää huomattavasti kaikkien selkkausten keskellä elävien lasten asemaa. Jokaista lasta kohdellaan myös mahdollisena taistelijana, niin siviililapsia kuin lapsisotilaita.

Mielestäni Suomen tulisikin sekä omalla esimerkillään että myös aktiivisella neuvottelulla tukea lasten vapauttamista sotilaallisesta vastuusta. Muissa Pohjoismaissa asevelvollisuuden

alaraja on Suomea korkeampi. Norjassa ja Tanskassa alaikäraja palvelukselle on 18 vuotta, Ruotsissa 19 vuotta.

En väitä, että rauhan oloissa Suomessa vapaaehtoisen asepalveluksen mahdollisuudella olisi todettu kovin merkittäviä haittoja näille henkilöille. Kysymys on kuitenkin mielestäni ennen kaikkea periaatteellinen. Jos alle 18-vuotias ei saa ostaa kaupasta tupakkaa eikä limuviinaa eikä saa ajaa autolla, niin miksi hänelle uskotaan käteen rynnäkkökivääri tai muut tappavat aseet? Jos alle 18-vuotiasta ei katsota vaalikelpoiseksi eikä äänioikeutetuksi, niin miksi hän on kuitenkin asevelvollinen ja tarpeen vaatiessa komennettavissa aseelliseen selkkaukseen vastuuta kantamaan isänmaan puolustamisesta?

Mielestäni isänmaan puolustamisen, tämän arvokkaan tehtävän, tulee olla aikuisten vastuulla. Alaikäisten tulee saada kehittyä myös rauhan oloissa näistä huolista vapaana. Nuoren, vielä murrosikäisen ihmisen persoonallisuuden kehittymisen kannalta en pidä myöskään rakentavana edes suomalaisen maltilliseen ja asialliseen sotilaskulttuuriin joutumista.

Ollaanpa naisten asepalveluksesta mitä mieltä tahansa, mielestäni myös tämä avaus antaa perustelun luopua lasten asepalveluksesta. Vapaaehtoiset aikuiset naiset pystyvät korvaamaan sen mahdollisen aukon isänmaan puolustuksessa, mikä alaikäisten poistamisesta jäisi.

Turvallisuuspoliittisesti lakialoitteeni mukainen 17-vuotiaiden palvelusmahdollisuuden poistaminen tuskin toisi mitään mainittavaa haittaa maallemme. Aloitteeni henkinen tuki tulee eduskunnan naisverkoston työvaliokunnalta, jossa aloite on käsitelty ja hyväksytty. Lisäksi sekä eduskunnan ihmisoikeusryhmän että lapsiryhmän puheenjohtajat ovat ilmaisseet tukensa tälle hankkeelle.

Vaikka vaalikausi on jo kovin loppusuoralla, toivon, että aloitteeni käsiteltäisiin vakavasti, ja jos se ei nyt tämän vaalikauden aikana etene, toivon, että kysymys otettaisiin huomioon seuraavissa hallitusneuvotteluissa eri puolueitten taholta.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Johan Ludvig Runeberg runoili jotenkin niin, että mun isän oli sotamies ja nuori, kauniskin, jo viisitoistavuotisna hän astui riviin. Tämä pulma, kun se sellaiseksi katsotaan, on tietysti hyvin pitkää perua myös Suomessa.

Tästä huolimatta, arvoisa rouva puhemies, ne kauhukuvat, joita ed. Räsänen maalaili lapsisoti-

laista, olivat aivan totta, mutta eivät Suomessa enää tällä vuosisadalla, jos jätämme vuoden 1918 pois, mutta se sota ei ollutkaan sellainen sota, johon rekrytoitiin valtion kautta sillä tavalla kuin olemme tottuneet rekrytoinnin näkemään. Ed. Räsänen luomat mielikuvat olivat Suomeen kohdistettuina nyt vähän kaukaa haettuja ja sillä tavalla epätosia, että ne hiukan veivät uskottavuutta siltä periaatteesta tärkeältä asialta, mihin ed. Räsänen aloitteellaan on halunnut puuttua.

Kun YK:n piirissä todellakin käydään parhailaan neuvotteluja, joissa pyritään ikärajan nostamiseen 18 vuoteen, Suomihan on neuvotteiluissa mukana ja on osoittanut vihreätä valoa asialle. Olenkin valmis varovasti omalta osaltani kannattamaan aloitetta tai sitä ajattelutapaa, mikä aloitteen takana on, jos kohta en oikein näe mahdolliseksi, että se yksittäisenä lakialoitteena kuitenkaan voisi toteutua.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olin lähdössä puhelimeen, mutta kyllä voin puheenvuoron käyttää, jos sallitte. Nimittäin luovun samalla puheenvuorostani, joka on täällä, jos sallitte.

Kun ed. Räsänen käytti puheenvuoronsa, niin aloin ihmetellä, mistä tällainen aloite on tosiaan tullut, mutta kun hän mainitsi, että naisverkosto on asialla, silloin tietenkin tavalla tai toisella omastakin mielestä ymmärsin asian.

Ikärajakysymyksessä ed. Räsänen on siinä mielessä tietenkin oikeassa, että 17 vuotta on outo ikäraja kaikissa suomalaisissa ikärajamäärityksissä, ja siinä mielessä asetun hänen näkemysensä kannalle.

Mutta siihen perusteeseen, joka täyttää tässä nyt vastauspuheenvuoron tunnusmerkistön, totean sen, että ei tällä, että me Suomessa muutamme lain sillä tavalla, että nostoväen ikäraja nousee 17 vuodesta 18 vuoteen, ole mitään tekemistä niiden maiden ja niiden kulttuurien kanssa, jotka pitävät lapsisotilaita. Ne ovat lähinnä Afrikassa ja tietysti myös itämailla, Iranissa, Irakissa. Nais-systeemeissä heitä käytetään jonkinlaisina miinanpolkijoina uskonkiikhoon vallassa, mutta uskon, että tällä ei todella ole mitään tekemistä maailmassa yleisesti olemassa olevan lapsisotilaiden käytön kanssa eikä sitä alentavana. Siinä mielessä tällä on kaksi puolta. Voi tämän ihan hyväksyäkin, mutta mitään sellaista merkitystä, mikä tässä on naisverkostolla ja ed. Räsäsellä pohjimmaisena taustana ollut, sillä ei ole.

Kiitoksia puheenvuorosta, lähdän nyt sitten puhelimeen.

Puhemies: Ed. Aittoniemi, annoin teille aivan tahallani puheenvuoron, kun te osaatte nousta seisomaan silloin, kun toinen puheenvuoro yleensä päättyy, ja pyytää vastauspuheenvuoroa. Nyt olen vielä tavallista nopeampi, niin että olkaa hyvä vain, puhelimeen!

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Pidän ed. Räsänen aloitetta yllättävänä. Minusta ei ole olemassa perusteita sille, että lakia muutettaisiin niin, että vapaaehtoisena varusmiespalvelukseen voisi hakeutua vasta 18 vuotta täytettyään, kun nykyinen alaikäraja on 17 vuotta.

Täysi-ikäisyyden rajaahan on muutettu koko ajan alaspäin. Minäkin muistan, kuinka se oli aikoinaan 21 vuotta, sitten se pudotettiin 20 vuoteen ja pian sen jälkeen 18 vuoteen. Täysi-ikäisyyden rajaa on pudotettu, koska nuoret kypsyvät aikuisuuteen varhaisemmin. Koko tämän ajan, kun täysi-ikäisyyden rajaa on pudotettu alaspäin, armeijaan on voinut mennä vapaaehtoisena 17-vuotiaana. Minusta 17-vuotias on kypsä varusmiespalvelukseen. Kysymyshän ei ole sotaan lähdöstä vaan iästä, jolloin voi vapaaehtoisesti hakeutua varusmieskoulutukseen.

Peruste on minunkin mielestäni kaukaa haettu, kun aloitteessa vedotaan siihen, että joissakin sodissa maailmalla käytetään lapsisotilaita. Syyt tähän ovat aivan muut kuin meidän lainsäädäntömme. Meidän lainsäädäntömme on tältäkin osin testattu hyväksi niin sodan kuin rauhankin aikana, eikä minusta siksi tarvetta muutoksiin ole.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Totean melkein saman asian kuin edellinenkin edustaja, että tietysti ed. Räsänen lakialoitteessa ja naisverkostolla on hieno idea, että pystyttäisiin lopettamaan sodat ja kaikki muu vastaava. Ilmeisesti siihen tähdätään. Sanoihan aikoinaan presidentti Kekkonenkin, että Suomi tulee armeijansa lopettamaan mutta vielä ei ole se aika.

Mutta tavallaan tämä on nuorten miesten jatkuvaa halveksuntaa, mitä eduskunnassa esiintyy, kun puhutaan lapsista. Jokainen tietää, että murrosikä on aikoinaan ollut primitiivisessäkin yhteydessä ja meidän heimokulttuurissamme miehuuden raja. Tosiaan lapset kehittyvät paljon aikaisemmin, päinvastoin täysi-ikäisyyden raja pitäisi nyt laskea 16 vuoteen.

Samahan ilmeni seksuaalikeskusteluissa. Voisi sanoa, että kun kansanedustajia syytetään siitä, etteivät he tiedä, mikä todellisuus on, tässä

mennään todella pieleen. Ed. Räsänen puhuessaan lasten vapauttamisesta ja lasten pois jäännistä, jos täällä olisi yksikin 15- tai 16-vuotias — nykyään sanotaan lukiolaisiakin jo opiskelijoiksi — sanon, että he saisivat todella typerän kuvan Suomen eduskunnan tasosta.

Oikea ongelmahan tässä on se, että me kielämme sodat ja kehitämme yhteiskuntaa niin, että tällaiset aggressiot ja muut hoidetaan luovemmalla ja elämänmyönteisemmällä tavalla, ja hyväksymme nuorten ihmisten, lasten aikuistumisen ja yhteiskuntaan oton niin, että he myös osallistuvat demokratiaan äänestämällä ja todella sataprosenttisesti tulemalla mukaan näihin juttuihin. Siinä mielessä tämä on täysin marginaali-ilmiö ja tosiaan nuoria miehiä loukkaava sanamuodossaan, mutta muuten kannatan tietysti koko juttua noin periaatteessa.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy ed. Virtaselle kyllä todeta, että emme me naiset todellakaan ajattele kykenevämme ihan sotia lopettamaan tällä lakialoitteella. Ei varmasti. Mutta yrittämästä ei koskaan kiellettäne, niin että aina ehkä voimme kuitenkin yrittää toimia sen puolesta, että sotia ei tässä maailmassa enää ollenkaan olisi. Minusta se on erittäin välttämätöntä ja tärkeää.

Mitä tulee lapsen ikärajaan, niin nyt ed. Räsänen aloitteessa erittäin hyvin kerrotaan, mikä on tämä järkyttävä totuus tämän päivän maailmasta lasten kohdalla. Kyllä täytyy todeta, että myös Suomessa ikäraja aikuisuuteen on 18 vuotta. Näin ollen siihen asti voidaan kyllä puhua lapsista eikä se ole silti nuorten miesten halveksuntaa. Se on sitten jossain muussa, korvien välissä, se halveksunta kuin tässä laissa.

Minusta tässä on myös kysymys siitä, että on kysymys periaatteellisesta laista, ja minä kyllä toivon, että Suomi voisi olla erittäin aloitteellinen YK:n piirissä asiaa käsiteltäessä, koska silloin se nimenomaan kohdistuisi niihin maihin, joissa tämä on todellinen ongelma ja tämän päivän elämää ja joissa lapsia käytetään miinanpolkijoina ja muiden tappajina, mikä ei varmasti-kaan ole meidän kenenkään mielestä oikein.

Uskon, että tämä aloite ei varmaan tämän kauden aikana enää ehdi toteutua eikä tuolla valiokunnissa tule käsiteltyä, mutta toivoisin, että seuraava hallitus ottaisi tämän asian vakavasti ja että viesti tästä kulkisi myös ulkoministeriöön, niin että ulkoministeri voisi tämän asian puolesta toimia yhtä ututterasti kuin mitä hän on tehnyt tähänkin asti.

Ed. N u r m i : Arvoisa rouva puhemies! Missään tapauksessa en hyväksy sitä, että lapset toimivat sotilaina tai miinanraivaajina, niin kuin täällä oli puhe. Mutta haluan huomauttaa, että meidän ikäluokkamme pienenevät vuosi vuodelta ja meidän on koulutettava jokainen ikäluokka mahdollisimman hyvin, että me saamme riittävän asevelvollisuustilanteen, että meillä on riittävästi reserviläisiä palvelemaan isänmaata mahdollisen kriisin kohdatessa.

Asiahan ei suoranaisesti liity tähän, mutta mielestäni tähän kyseiseen lainsäädäntöön ei tule tällä hetkellä puuttua. Tanskassa ja Ruotsissa-han ihmetellään, miten-ikä meillä näin suuri prosenttiosuus, yli 80 prosenttia miehistä liittyy asevelvollisiksi. Hollantihan on tehnyt tällaisista poissulkuperiaatetta, että asevelvollisiksi ei kutsuta kahden lapsen isiä, ei korkeakoulussa opiskelleita jne., kunnes päästiin lopputulokseen, että kyseessä oli niin epäoikeudenmukainen lainsäädäntö, että oli pakko perustaa ammattiarmeija.

Jos me aloitamme vastaavanlaisen lainsäädäntöperustelun täällä Suomessa, niin meillä on pian palkka-armeija, joka maksaa 25 miljardia markkaa tämän 9 miljardin markan sijasta, ja pelkään, että tämän kaltainen lainsäädännön muuttaminen kuin tässäkin on kyseessä, saattaisi johtaa hyvin vaarallisille teille, niin hyvää kuin tässä lakialoitteessa onkin sinänsä tarkoitettu. Olen sitä mieltä, että lapsia ei tule käyttää sodan välineinä missään tapauksessa.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Mitään poistamatta siitä, mitä sanoin edellisessä puheenvuorossani, haluan muistuttaa siitä seikasta, mihin ed. Korteniemi viittasi aivan oikein, että tämä 17-vuotiaana vapaaehtoiseksi meneminen on tässä käytännön elämässä erinomaisen hyvä järjestelmä. On paljon elämäntilanteita 17-vuotiaalle, jossa erinomaisen hyvä ratkaisu on se, että menee sotaväkeen. Tässäkin salissa on ainakin kaksi sellaista nuorukaista, jotka ovat tuon ikäisenä — en itse kuulu kyllä heihin — menneet sotaväkeen ja ovat saaneet järjestymään elämänsä eteenpäin sitä kautta erinomaisen hyvin ja sitä paitsi ovat osin ikänsä ansiosta olleet hyvin motivoituneita siihen varusmiespalvelukseen, mihin he ovat menneet. Eli tämä suomalainen järjestelmä tästä vapaaehtoisuudesta, siis 17-vuotiaana eteenpäin niihin normaaleihin järjestelmiin, mikä meillä on, tämä on erinomaisen hyvä ja toimiva ja osoittanut toimivuutensa, kuten täällä on jo sanottu, niin sodan kuin rauhankin oloissa.

Ed. Virtasta muistuttaisin hänen muistutuksesta, kun hän sanoi, että presidentti Kekkonen on sanonut, että Suomi tulee luopumaan armeijastaan, mutta sen aika ei ole vielä. Mielestäni olen tutkinut aika paljon presidentti Kekkosen sanomisia, mutta minä en muista hänen koskaan sanoneen mitään tällaista.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Totean, että tällä aloitteellani en ole todellakaan ammatitai palkka-armeijaa tukemassa tai edistämässä, mutta olen sitä mieltä, että olisi paljon uskottavampaa kansainvälisissä sopimuksissa vaatia tätä 18 vuoden sotilaallista ikärajaa, jos oma lainsäädäntömme olisi näiden vaatimustemme mukainen. Kaiken lisäksi en usko, että puolustuskykyämme heikentäisi millään tavoin se, jos ikäraja asetettaisiin täysi-ikäisyyden kohdalle. Kyllä nämä samat nuoret miehet tulisivat sitten vuotta paria myöhemmin tämän velvollisuutensa suorittamaan.

Ajattelenkin, että jos vertaamme käytyyn miinakusteluun tätä kysymystä, niin puolustuskykymme kannalta pidettiin ongelmallisena sopeuttaa asejärjestelmäämme kansainvälisiin miinasopimuksiin ja tämä kysymys onkin paljon problemaattisempi. Mutta tämä ikärajakysymys sotilaallisissa konflikteissa olisi oman puolustuskykymme kannalta paljon yksinkertaisempaa järjestää ja sen vuoksi toivon, että tätä ajatusta edistettäisiin.

Ed. N u r m i : Arvoisa rouva puhemies! En malta olla käyttämättä puheenvuoroa ed. Kekkosen käytettyä hyvän puheenvuoron. Yksi hyvä asia tässä meidän nykykäytännössämme, että jo 17-vuotias pääsee vapaaehtoisena asevelvollisuuttaan suorittamaan, on juuri syrjäytymisen ehkäiseminen, mikä sisältyi myös ed. Kekkosen puheenvuoroon. Haluan huomauttaa myös siitä, että kuitenkin nuorten työttömyys on suuri ongelma, yli 20 prosenttia maassamme.

Tämä asia ei varmasti tässä keskustelussa muutu sen kummemmaksi, mutta kyllä kannataisi näitä taustoja kysellä ja ed. Räsäsenkin keskustella asevelvollisuusosaston everstin Leo Kotilaisen kanssa ymmärtääkseen, miten tällöin lainsäädäntö saattaa johtaa palkka-armeijaan, kun sitä viedään eteenpäin, ihan näin kaikella ystävyydellä.

Ed. V i r t a n e n : Ensinnäkin, arvoisa puhemies, ed. Kekkoselle, että kyllä näin suunnilleen presidentti Kekkonen aikoinaan tokaisi. Tätä

Rauhanpuolustajat käytti aika paljon. Ihmettelen ed. Kekkosen vanhan toimittajataustan pettämistä tässä mielessä, tai sitten ne olivat niitä hankalia stalinisteja tai muita änkyröitä, jotka presidentti Kekkosen lausetta käyttivät niin väärin, että sen on jokin alitajunta torjunut kokonaan. En väitä, että se oli ihan näillä sanoilla, mutta: tulee aika, kun Suomi luopuu, ja läpä läpä jotain sen kaltaista, armeijastaan, mutta se aika ei ole vielä.

Mutta vielä kerran sanoisin sen, että lapsista puhuminen tässä yhteydessä on nuoria miehiä loukkaavaa. Me puhumme siis siitä, että 16—17-vuotiaat nuoret miehet muka ovat eduskunnan mielestä lapsia. Kun katsotaan tulevaa sota, simultaatio-virtuaalimaailmaa, meidän ei tarvitse mennä muuta kuin kouluun kysymään ihmisiltä tai katsella elokuvia tai katsella mitä tahansa, niin nuoret miehet, sanotaan 12—16 vuoteen ovat taitavimpia kaiken näköisten sota- ja teknologiavempainten hallitsijoita. Ja jos tänne nyt sota tulee ja nämä tapahtumat ovat joskus aktuelleja eli ajankohtaisia, silloin täältä löytyy uskomaton joukko porukkaa, joka Suomessakin pystyisi hoitamaan ja hyödyntämään semmoisia asioita, on nopeimpaa ja kaikkein kiihkeimpää oppimaan, niin kuin sanoin. Nämä pelit ovat hyvin sotaisia, mitä he käyttävät. Tästä on selkeitä näyttöjä ja tunnustusta jopa armeijan ylijohdon taholta, että tällamoistakin materiaalia voisi joskus hyödyntää.

Ja vielä kerran: en kannata sotaä enkä sotilaita, päinvastoin palkka-armeija ja hyvin pieni. Suomen on tajuttava se, ettei tästä nyt enää mitään sotaä näillä ydinaseilla tule. Unohdetaan nuorten miesten ja nuorten naisten halveksunta ja pudotetaan ikäraja 16:een täysi-ikäisyydessä, niin päästään jo monessa asiassa rauhaan lainsäädännöllisestikin.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minä nyt hiukan tulen ed. Virtasta vastaan, mutta en edes puoleenväliin.

Kun tarkemmin yritän nyt haarukoida sitä, missä presidentti Kekkonen olisi sanonut tämän ajatuksen, niin ei missään. Mutta on voinut käydä niin, että tällamoinen ajatus on johdettu siitä hänen logiikastaan, että hän pohdiskeli aikoinaan rajarauhaa Suomen ja Norjan välille. Norja oli siis ja on edelleen Nato-maa. Sitten hän pohdiskeli ydinaseetonta Pohjolaa, joka tarkoittaisi rauhantilan syvenemistä pohjoisessa, ja sitten, kun meillä tuohon aikaan oli Neuvostoliiton kanssa yya-sopimus, niin tällä logii-

kalla hän ilmeisesti päätyi ajatuskulkuun, josta joku on tulkinut sillä lailla väärin, että armeijaa ei enää tarvittaisi. Kuvittelen, että ed. Virtanen on tämän logiikan vähän jälkijättöinen tulkitsija nyt, mutta muutoin juuri sillä lailla ymmärtääkseni presidentti Kekkonen ei koskaan ilmaissut asiaa kuin ed. Virtanen antoi ymmärtää.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kekkonen oli viisas mies ja realisti, siis tämä Urho Kekkonen. On ed. Antero Kekkonenkin, en tarkoita sitä, mutta myöhempää ikäkuntaa. Tiedän varmuudella, että Kekkonen ei koskaan sanonut tällä tavalla, koska hän ei tämän tyypisiä lausahduksia lausunut koskaan. Ed. Virtanen vain jostakin keksi tämän ja sopihan se siihen ihan mukavasti. Monta puheenvuoroa käytettiin ed. Virtasen haksahduksen vuoksi ja keskustelemasahan me täällä olemme, mutta turha tällaisia on Kekkonen päälle sanoa. Kekkonen ei ole koskaan sanonut tällä tavalla. Ei hän mikään sotaintoilija ollut, mutta hän oli realisti ja tiesi, ettei hänen näköpiirissään ollut aikaa, jolloin armeijasta luovutaan.

Puhemies: Kehotan keskittämään puheenvuorot ed. Päivi Räsäsen lakialoitteeseen n:o 151.

Ed. Pekonen: Arvoisa rouva puhemies! Jos taitoni riittää, keskityn tähän aloitteeseen.

Alaikärajasta 16—17 vuotta kun keskustellaan, psyykkisestä ja fyysisestä kunnosta voidaan olla tietysti monta mieltä. Mutta jos pelätään, että tämän takia Puolustusvoimat järkkyy, pannaan sinne yläikärajavuotia lisää vastaavasti, eli 61—62. Näillä on jo kokemusta kertausharjoituksista jne.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Jos me olemme aidosti huolissamme Suomen turvallisuuspolitiikasta ja itsenäisestä puolustuksesta, minusta on uskomatonta, että tässä salissa keskustellaan syrjäytymisen ennalta ehkäisemisestä sillä perusteella, että 17-vuotiaat voisivat jo vapaaehtoisina mennä armeijaan, koska on kysymys myöskin lasten ja nuorten psyykkisestä kehitystasosta. Sota on aina kauheaa. Jos me kunnioitamme myöskin meidän sotiemme veteraaneja ja sitä perintöä, minkä olemme heidän kärsimyksiensä kautta tässä maassa saaneet, mielestäni emme voi puhua Puolustusvoimien ja meidän armeijamme yhteydessä syr-

jäytymisen ehkäisemisestä. Silloin olemme täysin hakoteillä.

Ed. Virtanen: Puhemies! Vastaan juuri tähän kysymykseen oikeastaan, mistä ed. Pykäläinen puhui, että monet upseerit, kun on tullut heitäkin koulutettua tai psyykattua, ovat sanoneet, että pitäisi olla alhaisempi se ikäraja sen takia, että nuorten miesten sotaleikki-into säilyisi juuri koulutuksessa, koska koulutuksessa ei ole kyse mistään sodassa olemisesta vaan siitä, että mennään metsään ja tehdään kaikkensa muuta ja leikitään inkkaria ja partiolaista. Juuri siinä kriittisessä iässä, kun murrosiän jälkeen ovat tulleet naiset mieleen, sitten yhtäkkiä revitäänkin 18-vuotiaana tai joskus pois siitä kuviosta, jolloin tavallaan motivaatio on heikko oppia tällaisia sotaan liittyviä asioita. Mieluummin psykologisesti ja biologisesti nuorempana oppimaan nämä perustaidot, jolloin siihen olisi aito motivaatio.

Vielä kerran näille kahdelle väkääjäedustajalle sanoisin, ettei presidentti Kekkonen sanonutkaan, että silloin, vaan hän sanoi, että se aika ei ole vielä. Hän sanoi, että Suomelle tulee semmoinen aika, että voi luopua puolustusvoimistaan, mutta se aika ei ole vielä, ja nämä kaksi, ainakin ed. Kekkonen väitti, että presidentti olisi sanonut siinä tilanteessa, että Suomi vain luopuu. (Puhemies koputtaa) Tämä oli Rauhanpuolustajien eräessä puheessa. Minä tiedän ja minä kaivan sen esiin. Anteeksi tämä pieni poikkeama.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Mielestäni ed. Räsäsen aloite on hyvä ennen kaikkea siltä osin, mikä koskee Suomen esiintymistä kansainvälisillä foorumeilla sopimusneuvotteluissa lapsisotilaiden alaikärajan nostamiseksi 18 vuoteen. Tässä mielessä tämä aloite on aiheellinen, ja olen aivan varma ja vakuuttunut ja tiedänkin sen, että Suomi on tässä suhteessa myös kansainvälisissä yhteyksissä toiminut myönteiseen suuntaan.

Mitä tulee debattiin ed. Virtasen ja ed. Kekkonen välillä, minun täytyy sanoa, että ed. Virtanen on oikeassa. Presidentti Kekkonen pohdiskeli vakavasti eräessä yhteydessä ja otti yhteyksiä myös eri tahoihin ja pohdiskeli sitä mahdollisuutta, että Suomi voisi luopua omasta armeijastaan. Valitettavasti pääsihteeri Tiitinen ei voi osallistua tähän keskusteluun, mutta hän varmasti tietäisi presidentti Kekkonen toimista myös. Kekkosella oli, kuten Juhani Suomi muistelmissaan (Puhemies koputtaa) toteaa, täl-

lainen vakava hanke, josta hän kuitenkin luopui.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Aina kun tässä salissa puhutaan maanpuolustuksesta, jotkut tuovat esille asioita, olosuhteita, kulttuureita ja maita, joihin Suomen oloja verrataan ja joilla kulttuureilla ja mailla ei ole mitään tekemistä sen kanssa, kuinka Suomessa asiat ovat, varsinkin kun puhutaan miinakysymyksistä, jotka eivät edes kuulu tämänkään keskustelun asialistalle millään tavalla. Vaikka joissakin toisenlaisissa kulttuurioloissa lapset pannaan miinoja polkemaan, me emme voi näihin omalla lainsäädännöllämme vaikuttaa ollenkaan.

Ottaisin esille erään seikan, jota ei ole tässä keskustelussa tuotu esille. Nythän 17 vuoden ikäisellä on mahdollisuus omasta aloitteestaan hakeutua asevelvollisuutta suorittamaan, ja monesti se mahdollisuus käytetään, jos se sopeutuu hyvin muuhun elämään ja opiskeluun ja sillä tavalla, kun etsitään sellaista rakoa, miten urakehityksessä olisi tarkoituksenmukaista asevelvollisuus suorittaa.

Toteaisin vielä, että tätähän käyttävät varsin harvat. Itse olen 18-vuotiaana mennyt ja muistaakseni pari kolme oli koko ikäluokasta silloin, niin kuin sanottiin, siviilikarkureita. Tämä on äärettömän harvojen käyttämä mahdollisuus, eikä sillä ole sellaista globaalista merkitystä, kuin tässä aloitteessa kovasti tuotiin esille.

Minä pidän hyvänä, että tällainen mahdollisuus on. Siis kaikkihan eivät mene, ja yleensä ne, jotka 17-vuotiaana menevät, ovat jo kypsiä ihmisiä harkitsemaan, ja suorittamaan asevelvollisuuden. Siis toisetahan kypsyvät aikaisemmin ja toiset myöhemmin. Tämän lääkäri-kansanedustajakin tietänee.

Arvoisa puhemies! Pidän tätä aloitetta tarpeettomana.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Olen yksi allekirjoittajista tässä ed. Päivi Räsänen lakialoitteessa, ja sen myötäkin lienee selvää, että kannatan sitä lämpimästi.

Lisäisin keskusteluun erään aspektin, nimittäin sen, että vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä on uudelleen kaivettu naftaliinista suunnitelmat siitä, että se työ ulotettaisiin 15-vuotiaisiin ja sitä nuorempiin. (Ed. Laakso: On jo ulotettu!) — Ja niin kuin kerrottiin, se on jo ulotettu. — Tarkoitus on syventää sitä ulottamista jopa niin, että osa vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä muistuttaisi hyvin pitkälle partio-, leiri- tai urhei-

lutoimintaa, jolla ikään kuin houkutellaan mukavaan ja reippaaseen toimintaan, kuitenkin niin että siihen liittyy selvästi toimintaa, joka tähtää aseelliseen puolustukseen.

Aseellinen puolustus on varmaan tarpeellinen aikuisten ihmisten toimesta, mutta aivan niin kuin ed. Päivi Räsänen on täällä hyvin tuonut esille, me menetämme kyllä osittain moraalisen oikeuden puhua maailmalla, jos me samaan aikaan toisella kädellä teemme toista. Sen takia tämä on niin oleellista.

Aivan samoin äänestysikäraja- ja kaikissa muissakin ikärajakysymyksissä joudutaan aina tekemään ratkaisuja, joihin voi sanoa vastaan, että monet yksilöt ovat kehittyneet aikaisemmin. Niin tässäkin, niin voi sanoa, ja se on totta, mutta jos me aiomme rehellisesti ja päättäväisesti toimia maailman laajuisilla foorumeilla sen edestä, että lapset eivät sodi, tapa toisiaan, tapa ja kannasetta, kyllä meillä silloin oma pesä pitää olla kunnossa niin vapaaehtoisen maanpuolustustyön kuin asepalveluksenkin osalta.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Itse asiassa tämä on juuri se kysymys, jonka ed. Brax nyt otti esille, jonka mielestäni pitäisi huolestuttaa useampaakin kansanedustajaa.

Takavuosina me kaikki naureskelimme DDR:n käytännölle, jossa koululaiset harjoittelivat aseiden käyttöä, ja sitä paheksuttiin laajasti, mutta nyt sama käytäntö on ulottumassa Suomeen, niin että kurssimuotoisesti voi lukioissa vapaaehtoisesti valita esimerkiksi aseiden käytön opiskelua. Tämä tuntuu aika oudolta, että tällainen järjestelmä on pikkuhiljaa hivuttautumassa Suomeen.

Sen takia mielestäni ed. Räsänen aloite kyllä liittyy myös tähän kysymykseen eli kaiken kaikkiaan siihen, onko oikein se, että alle 18-vuotiaille ja vielä koulussa oleville opetetaan aseiden käyttöä ja erilaista aseiden käyttöön liittyvää problematiikkaa. Tuntuu kyllä oudolta. Mutta ne samat tahot, jotka silloin naureskelivat DDR:n käytännölle, nyt ovat aivan hiljaa tai antavat jopa hyväksymisensä, kuten eräät merkittävät suomalaiset poliitikot ovat tehneet.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Ettei jäisi väärää käsitystä, olen tosiaan ed. Braxin, ed. Laakson ja vastaavien linjalla tässä, mutta vielä kerran siihen, kun ihminen kasvaa fyysisesti ja ruumiillisesti kehittyä: Idässä, Japanissa zeniläiskulttuurissa, ajatellaan niin, että kun nuoret, joilla ei ole tekemistä, treenaisivat myös fyysisistä ja

henkistä kokonaisvaltaista toimintakykyään — urheilijat tietävät tämän hyvin — he olisivat valmiita pahimman varalle, jos joku katastrofi tapahtuu. Muutenhan meille tulee perunalastu-, popcorn- ja pullamössösukupolvi tietokoneiden ääressä, joka on jo näyttänyt kasvonsa meille.

Minun mielestäni siinä valmiudessa ei ole mitään pahaa, kun se tehdään tyylikkään intiaani-laihenkisesti kehittyen myös, mutta ikäraja on väärä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään puolustusvaliokuntaan.

6) Lakialoite laiksi työsopimuslain 51 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 152/1998 vp (Arja Ojala /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Aloite on saanut alkunsa koko vaalikauden esillä olleesta entisen Rakennushallituksen, nykyisen Engelin, henkilöstön epäoikeudenmukaisesta kohtelusta.

Edellisen hallituksen aikana henkilöstö irtisannottiin laittomasti, ja korkein oikeus tuomitsi valtion vahingonkorvauksiin.

Lakialoitteessa esitetään työsopimuslain 51 §:n muuttamista siten, että tuomioistuimen tuomitsemasta vahingonkorvauksesta ei enää vähennettäisi nykyisen oikeuskäytännön mukaisesti vahingonkorvauksen saajalle mahdollisesti maksettua työttömyyspäivärahoja. Korkein oikeus on 21.12.1995 muuttanut aikaisempaa käytäntöä. Aikaisemmin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti vahingonkorvauksesta on voitu vähentää valtion kokonaan rahoittama perusturvaetus, joka vuoteen 1994 saakka on ollut tarveharkintainen peruspäiväraha. Vuoden 1994 alusta lukien hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentin tarkoittama perustoimeentulon turvaava etuus on työmarkkinatukilain tarkoittama työmarkkinatuki.

Samassa korkeimman oikeuden päätöksessä todettiin, että työntekijän työttömyyskassasta saamien työttömyyspäivärahojen pääosa eli 9/10

oli otettava vähennyksenä huomioon vahingonkorvausta määrättäessä. Eli päivärahat vähennettiin saaduista korvauksista. Korkeimman oikeuden päätöstä voidaan tältä osin pitää vääränä, koska takaisin perityt työttömyyspäivärahat eivät palaudu niiden maksajalle eli työttömyyskassalle. Myöskään irtisanotun työntekijän työttömyyspäivät eivät nollaudu, vaikka raha otetaan pois. Päivärahat tulisi palauttaa työttömyyskassoille, jotta myös työttömyyspäivien lukumäärä takaisin perittyjen työttömyyspäivärahojen mukaisesti vähensisi. Koska näin ei menetellä, minusta vähentämiselle ei ole erityistä perustetta.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen ja sen mukaan vakiintuneen tuomioistuinikäytännön voidaan arvioida käytännössä merkinneen yksittäisen työntekijän vahingonkorvausvastuun alentumista ja sitä, että osa vahingonkorvauksista siirtyy tosiasiallisesti maksettavaksi kollektiivisesta järjestelmästä. Oikeuskäytännöllä voi tätä kautta olla vaikutusta myös irtisanomiskäytäntöön ja irtisanomisten kohdentumiseen työpaikoilla sekä irtisanomisia koskevien tuomioistuinikäsitteiden määrään. Kokonaisuutena arvioiden sekä työntekijöiden että työntekijänsäapuolisen kohtelu saattaa vaarantua mainitun tuomion yhdenvertaisuutta korostavasta perustelusta huolimatta.

Työttömyysturvan saamisen yleisenä edellytyksenä on muun muassa se, että henkilö on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa ja on velvollinen ottamaan vastaan tarjottua työtä tai koulutusta työttömyysetuuden määräämisen menettämisen uhalla. Palkansaajalle maksettavan ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan ja peruspäivärahan saamisen erityisenä edellytyksenä on, että henkilö ennen työttömäksi jäämistään on täyttänyt työssäoloehdon eli on 24 kuukauden tarkasteluajanjakson aikana ollut yhteensä 43 viikkoa palkkatyössä työttömyysturvalain 13 ja 16 §:ssä säädettyjen tavoin.

Työssäoloehdon täyttymisen tarkoituksena on toisaalta osoittaa, että henkilö on ennen työttömyyttään ollut vakiintuneesti ansiotyössä ja saanut siitä toimeentulonsa. Toisaalta työssäoloehdolla ja sen edellyttämällä palkkatyöllä on olennainen merkitys muun kuin perusturvaksi katsottavan työttömyysturvan rahoituksessa. Tämä merkitys korostuu vuoden 1999 alusta lukien, kun työttömyyssetuuksien rahoitusta koskevan lainsäädännön mukaisesti perusturvan ylittävät, lisävakuutukseksi katsottavat ansioon suhteutetut työttömyyssetuudet rahoitetaan

työttömyyskassan jäsenmaksuosuuden lisäksi kokonaisuudessaan palkasta perittävillä työnantajien ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksuilla.

Työttömyysetuuksien rahoitusta koskevien, jo vuonna 1995 väliaikaisesti voimassa olleiden muutosten valossa käytetyn vähennyksen määrä eli 9/10 ei kuitenkaan näyttäisi vastaavan niitä periaatteita, joiden mukaisesti työttömyyspäiväraha on rahoitettu. Vuodesta 1999 lähtien rahoitukseen sovelletaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia 555/1998. Sen eräs keskeinen piirre on, että työntekijät jatkossakin osallistuvat työttömyyspäivärahan rahoitukseen palkasta pidettävällä maksulla, joka tilitetään Työttömyysvakuutusrahastoon käytettäväksi ansioon suhteutettujen työttömyysetuuksien rahoitukseen yhdessä työnantajamaksujen kanssa. Siten ansioturvassa työntekijän omarahoitussuus yhdessä työttömyyskassan jäsenmaksuosuuksien kanssa ylittää huomattavasti korkeimman oikeuden tuomiossa arvioidun.

Nykyisin kun työnantajat pompottelevat työntekijöitään, miten haluavat, ei mitään uusia mahdollisuuksia pidä irtisanomiseen sallia. Päinvastoin, työntekijöillä tulee olla kaikki mahdollisuudet laittomuuksien estämiseen ja vahingonkorvaus tulee saada täysimääräisenä. Työnantajien korvausvastuun toteutumista ja yhdenvertaista kohtelua voitaisiin edistää säätämällä työsopimuslain 51 §:n mukaiseen vahingonkorvaukseen liittyen muutos, jota nyt olemme esittäneet. Sen 51 § kuuluu: "Työnantajan, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tästä laista tai työsopimuksesta hänelle johtuvien velvollisuuksien täyttämisen, tulee korvata työntekijälle siten aiheuttamansa vahinko. Vahingonkorvauksesta ei vähennetä työttömyyskorvauksena maksettuja työttömyysturvalain (602/1984) mukaisia päivärahoja."

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Arja Ojalan tekemä lakialoite laiksi työsopimuslain 51 §:n muuttamisesta on aivan oikea. Toivon, että työasiainvaliokunta — ilmeisesti tämä työasiainvaliokuntaan on menossa — ottaa tämän myös käsittelyyn. Tämähän on ollut selvä epäkohta, joka on ollut jo ainakin rakennusallalla pitkään tiedossa. Kun muutos tähän tuli, se aiheutti sen, että ne työnantajat, jotka tiesivät tästä, veivät asiat mieluummin oikeuteen kuin sopivat asioista tai hoitivat asian muuten, sen takia että oli heille edullisempaa järjestää asiat tätä kautta. Kun kyse on vahingonkorvauksesta, se

on edellyttänyt työnantajalta tahallista tai huolimattomuudesta johtuvaa laiminlyöntiä.

Ed. Ojala jo sanoikin, että työntekijät maksavat osan ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta, jolloin käytännössä tämä tarkoittaa sitä, kun vahingonkorvauksesta vähennetään työttömyyspäiväraha, että työntekijät itse osallistuvat työnantajan vahingonkorvauksen maksamiseen, mikä ei missään tapauksessa voi olla oikein. En tiedä, miten tällainen laki on yleensä saatu tehtyä. Joku on varmaan tiennyt, mitä tämä tarkoittaa, mutta ne, jotka ovat asiasta päättäneet, eivät varmaankaan ole tienneet, mitä ovat päättäneet. Tämähän on aivan järjetön tapa hoitaa asioita.

Nykyinen käytäntö edesauttaa tahallisuutta tai huolimattomuudesta johtuvaa laiminlyöntiä. Ainut myönteinen puoli nykyisessä tilanteessa on, että työnantajat, jotka harrastavat tällaista tahallisuutta tai huolimattomuudesta johtuvaa laiminlyöntiä, eivät kaikki tunne tätä lakia. He selviävät vahingonkorvauksesta helpommalla.

Toivon, että ed. Arja Ojalan tekemä lakialoite saa myönteisen vastaanoton, sillä tämä ei aiheuta valtiolle minkäänlaisia kustannuksia. Päinvastoin, tämän kautta saadaan oikeudenmukaisempi järjestelmä.

Ed. Laaksola: Rouva puhemies! Itse asiassa ed. A. Ojalan aloitteesta mainitun epäkohdan korjaaminen tuli ajankohtaiseksi ennen kaikkea Rakennushallituksen lakkauttamisen jälkeen sen tuloksena, että vaikka meille eduskunnassa yksiselitteisen selvästi todettiin, että ne irtisanomiset, joita siivoojien osalta tehtiin, eivät kestä juridisesti, niin valtiovarainministeri Viinanen ajoi ne kaikista huolimatta läpi. Tässä salissa äänestettiin asiasta, ja valtio joutui 40 miljoonan markan korvauksiin tältä osin. Mielestäni ministeri Viinanen olisi pitänyt osallistua näiden vahingonkorvausten maksamiseen, mutta ei tietenkään näin tapahdu.

Tämä epäkohta on todella omalaatuinen. Niiltä, joille tuomitaan vahingonkorvauksia, se pidätetään osin heidän saamistaan työttömyyskorvauksista, kun taas Sundqvistin tapauksessa, kun hänet on tuomittu vahingonkorvauksiin, hän saa vähentää kaikki vahingonkorvaukset verotuksessaan. Kyllä tässä nyt on jokin vääräys. Täytyy olla niin, että herroille ja työläisille laki ei ole sama tai ainakin tuomiot vaihtelevat.

Ed. Laine merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olen ainoa porvari, joka Rakennushallituksen asiassa aikanaan työskenteli näiden työntekijöiden hyväksi, (Ed. Laakso: Näin oli!) — niin, näin se oli, ainoa porvari, joka oli Helsingin työväentalolla. Soitin vielä huuliharppua hieman asian keventämiseksi siellä Työväentalon puhujakorokkeella. No, se on toinen asia.

Mutta sen verran asiasta totean menemättä enemmän teoretisointiin, että tässä on tietyllä tavalla kaksi asiaa. Toinen on se, onko oikeutta yleensä vähentää vahingonkorvauksista työttömyyskorvauksina maksetut rahat. Toinen kysymys on se, että jos ne vähennetään, niin kenen hyödyksi tämä asia menee. Meneekö se työttömyyskassoille palautuksena vai tulee se tässä tapauksessa työnantajan hyödyksi? Joka tapauksessa katsotaan kumpaa puolta hyvänsä, jossakin tässä asiassa on vika aivan selvästi. Se on siellä, että jommastakummasta päästä tamppi on liian lyhyt tai peitto on liian lyhyt, tai housut ovat liian lyhyet, kuinka päin vain, virhe tässä on tapahtunut. Siinä mielessä aloite on tietysti ihan oikea tämän asian esille tuomiseksi.

Ed. A o j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin, että kyllä se raha, mikä siitä jää, menee työnantajan eduksi. Se ei mene mihinkään muuhun. Siitä syystä tämä on minusta täysin epäoikeudenmukaista, koska työnantaja on menetellyt virheellisesti. Kun vahingonkorvaus siitä tuomitaan, on aika käsittämätöntä, että se, jolle vahingonkorvaus on tuomittu maksettavaksi, joutuu maksamaan sille, joka vahingon on tehnyt, omasta työttömyysturvastaan. Minusta siinä ei ole mitään järkeä. Siitä syystä olen tehnyt lakialoitteen.

Tilanne on, että Engelin henkilöstö on joutunut kärsimään todella epäoikeudenmukaista kohtelua koko tämän ajan, kun heidät on irtisanoitu, siinä ei ole mitään mieltä eikä määrää. Siellä on monta surkeata ihmiskohtaloa. Heidän olisi jo korkea aika saada oma osuutensa takaisin, minkä kaiken he ovat tässä monen vuoden aikana menettäneet.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojalan lakialoite on aivan oikea. Kun työnantaja laittomasti irtisanoo työntekijän ja oikeus tuomitsee työnantajan vahingonkorvauksiin, ei voi olla oikein, että työnantaja vapautuu vahingonkorvausvastuusta siltä osin kuin maksetaan työttömyysturvaa.

Mielestäni vahingonkorvaus ja työttömyys-

turva ovat kaksi eri asiaa. Tämä vielä korostuu siinä ottaen huomioon, että on ollut erittäin vaikea työllisyystilanne ja nämä ihmiset ovat todella jääneet ilman työpaikkaa, he ovat jääneet työttömiksi. Sitten työttömyyskorvauksesta on todella vähennetty vahingonkorvaukset. Näin ollen tavallaan yhteiskunta maksaa itse asiassa osaltaan nämä vahingonkorvaukset. Tässä tapauksessa työntajana on ollut valtio, joten valtio tietenkin itse maksaa työttömyysturvan, mutta se ei vähennä sitä vastuuta, mikä tässä on työnantajalla.

Mielestäni asia pitäisi saada vihdoin kuntoon. Asia ei koske kovin suurta joukkoa, mutta kuitenkin pääasiassa pienipalkkaisia ja etupäässä siivoustyötä tehneitä työntekijöitä.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva ed. A. Ojalan lakialoite työsopimuslain 51 §:n muuttamisesta on oikean suuntainen ja hyvin perusteltu. Siihen on syytä yhtyä.

On tosiaan käsittämätöntä, että jos joku lainvastaisen menettelyn seurauksena tuomitaan maksamaan vahingonkorvausta, niin tuomittu vapautuu pääosin tuomitusta korvauksesta, maksajatahoksi joutuu kokonaan täysin syytön osapuoli ja vahingonkorvauksen saaja joutuu vieläpä osittain osallistumaan korvauksen kustantamiseen. Kun kysymyksessä on vielä korkeimman oikeuden päätös, jota käytetään ennakkoratkaisuna, on tilanne sitäkin pahempi. Sen vuoksi lakiesityksen nopea käsittely on perusteltu, ja se edellyttää nimenomaan lainsäädännön muutosta.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Luulen, että myöskään työnantajapuolella ei luulisi olevan mitään lakialoitetta vastaan, sillä niin kuin ed. Polvi sanoi, syyttömät osapuolet tämän joutuvat rahoittamaan eli työnantajat ja työntekijäpuoli eli työttömyysturvan rahoittajat. Silloin myös syyttömät työnantajat joutuvat olemaan rahoitusvastuussa. Tuntuu aika kohtuuttomalta, että tilanne on tällainen. Siksi toivon, että jos ja kun lakialoite otetaan käsittelyyn, myös työnantajat asiantuntijakuulemisissa ymmärtävät sen, että he ovat juuri maksumiehiä työntekijöitten ohella, ja että asia saadaan nopeasti vietyä eteenpäin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä lakialoite hyväksyttynäkään ei taannehtivasti muuta sitä tapahtumaa, joka on aikanaan korkeimman oikeuden päätöksellä vahvistettu, oli se sitten oikea tai väärä. Se on korjattavissa vain

purkamalla korkeimman oikeuden päätös ja ottamalla asia uudelleen käsittelyyn, ja se on sitten taas kokonaan toinen asia. Tämä lakialoite auttaa vääryyden korjaamisessa siitä ajankohdasta eteenpäin, jolloin se astuu voimaan.

Korostan vielä aikaisempaa puheenvuoroani. Totesin, että tässä on kaksi asiaa: Toinen on se, onko yleensäkin oikeutta vähentää työttömyyskorvauksia vahingonkorvauksista, ja jos ne vähennetään, niin toinen asia on se, kenen hyödyksi vähennys silloin menee. Tässä se on varmasti mennyt väärään suuntaan, koska se olisi pitänyt palauttaa työttömyyskassoille. Voidaan ottaa tämä kanta, mutta tässä on kaksi eri asiaa, jotka täytyy analysoida.

Ymmärrän täysin aloitteen ja olen sitä mieltä, että vääryys on tapahtunut ja asia pitäisi korjata, mutta se ei enää korjaannu tällä lakialoitteella. Mutta totta kai meidän täytyy katsoa lainsäädännössä tulevaisuuteen ja katsoa, että jos tämä lakiehdotus hyväksytään, se tulee tulevaisuudessa vastaavissa tilanteissa auttamaan asiaa.

Ed. A. Oja : Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä tuoda tähän erään näkökohdan. Asian käsittely on nimittäin näiden ihmisten osalta vielä kesken. Se on työttömyysturvalautakunnassa, josta ei ole vastausta tullut.

Mikäli tämä käsitellään eduskunnassa nopeasti, niin totta kai se silloin antaa myös painetta saada työttömyysturvalautakunnasta oikean näköinen vastaus ulos ja siellä syvennyttään ehkä siihen vielä paremmin kuin muuten tapahtuisi.

Toisekseen näiden ihmisten kohdalla haluan vielä tuoda esille sen, että heiltä on viety myös koulutus- ja eroraha. Näin ollen he ovat joutuneet niin totaalisen ryöstön kohteeksi tässä yhteydessä, että on jotenkin mielettömän käsittämätöntä, että näin voi vielä meillä nyky-yhteiskunnassa tapahtua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

7) Lakialoite laiksi radiovastuulain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 153/1998 vp (Jouko Jääskeläinen /sklym.)

Puhemies : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen : Arvoisa rouva puhemies! Kahden minuutin pelottavan rajan vuoksi pari sanaa korokkeelta tästä asiasta.

Meillä näytetään viimeisten tietojen mukaan perhepolitiikka nousevan erityisesti myös tulossa olevien vaalien kysymyksiä. Tuntuu siltä, että uusia termejä ovat ajan antaminen ja rajojen asettaminen, ja samaan problematiikkaan liittyy tämäkin aloite, joka on tehty itse asiassa jo joulukuussa. Tämä on pieni vastaus isien ja äitien hätähuutoon, jos näin voisi sanoa, ehkä myös pieni ehdotus siihen keskusteluun, jossa usein todetaan, että on asioita, joille ei mitään voida. Näitä "ei mitään voida" -asioita ovat joskus sähköisen viestinnän aallot kaikessa siinä hyvässä ja joskus huonossakin, mitä sieltä eteen tulee.

Äskeistä edellinen asia näytti innostavan keskusteluun asevelvollisuudesta ja miehiin liittyvistä asenteista. En tiedä, ehkä tämä aloite saattaa yllyttää toimitustyössä kokemusta hankkineita keskusteluun, tai kuinka lienee.

Ei tässä ole tarkoitus antaa epäluottamuslausetta kaikelle sille, mitä on yhteiskunnassa tehty. Paljonhan on tehty, paljon yritetty, paljon myös pyritään, mutta kai on sanottava muun muassa Julkisen sanan neuvostosta, joka meillä on olemassa, että senkin rooli on vähän eri muotoinen. Se käsittelee asioita sen jälkeen, kun ne ovat tapahtuneet, ja myös usein siltä kannalta, onko jonkun yksityisen henkilön asiaa, oikeuksia tai kunniaa loukattu.

Itse asiassa aivan viime kuukausilta sähköisen viestinnän säännöissä näyttää kehitystä tapahtuvan. On tulossa K-tunnuksia, puhutaan aika avoimella mielellä myös ohjelmien ajoituksesta ja sen kaltaisista asioista. Selvää tietysti on, että kielloilla ja käskyillä ei tämä maailma kokonaisuutena rakennu, tarvitaan myös jotakin positiivista.

Aloitteen tarkoitus on herättää keskustelua, miten saataisiin reilu peli myös niihin median muotoihin, joissa itse asiassa varsin suuret taloudelliset arvot ovat taustalla kysymyksessä, ikään kuin ajatuksena saada aikaan julkista paheksuntaa silloin, jos ja kun rajoja ylitetään.

Vanhemmilta tätä viestiä tulee. Varmasti jokainen meistä on sitä saanut, ja hyvä olisi, jos voitaisiin nimenomaan television puolella, yleensä sähköisessä viestinnässä, auttaa sitä, että vähennettäisiin ylilyöntejä, sopimattomuuksia, nimenomaan lasten ja nuorten kannalta, eivätkä ne yleensä meille aikuisillekaan ole mitään miellyt-

täviä kokemuksia. Jos tällaisella eettisellä neuvottelukunnalla voitaisiin toteuttaa sitä, että yhteiskunnassa enemmän nähtäisiin ja tapahtuisi sitä, mikä on tervettä ja rakentavaa, niin luulen, että jotakin olisi saatu aikaan.

Valitettavasti yleisön kokemus usein on, että silloin kun rajat on ylitetty ja kun sitä liian usein kuitenkin tapahtuu, ei mitään saada aikaan. Kyllä yhteiskunnalla, lainsäätäjällä, jokin tämänhetkistä tilannetta selkeästi vahvempi rooli tulisi olla. Siinä mielessä aloite eettisestä neuvottelukunnasta on tehty, että saadaan tällä tavalla radiovastuulain kautta paremmalle tolalle nämä kysymykset, koska kuitenkin lapset ovat meidän suurin luonnonvaramme.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Ehkä menee kolme minuuttia tällä kertaa, joten tuln korokkeelle.

IlaHDuin heti tästä lakialoitteesta, varsinkin ensimmäisestä rivistä: "Maassamme vallitsee yleinen tyytymättömyys televisio-ohjelmien tasoon." Sitten alkoi mennä vähän heikommaksi. Mutta yleisestikin ottaen, kun tehtiin koko jo surullisen kuuluisa kanavaratkaisu, joka antoi aikoinaan tietyille tahoille neloskanavan, joka lähinnä ehkä joitakin yksittäisiä ohjelmia, Stilleria ja muita lukuun ottamatta ei ole mitenkään laajentanut tai monipuolistanut meidän televisio-ohjelmien tarjontaa, niin voisi sanoa, että kaiken kaikkiaan jonkinlaista syvempää eettistä neuvottelukuntaa tarvittaisiin.

On tietysti maailman helpoin juttu näin vaalien alla puhua väkivaltarikollisuudesta ja ylipäätävästä pornosta tai eroottisuudesta, mutta ihan oikeasti keski-ikäistä perheenmääntä, vähän vanhempaa ihmistä, eläkeläistä ja väsynyttä työmiestä ja kansanedustajaakin halveksitaan nykyään televisiossa pelkästään yksinkertaisesti niin, että kaikista halvin ohjelma tehdä televisiolle, Amerikassa tutkittu ja myöhemmin Euroopassa, on tehdä tietokilpailuohjelmia, arvoisa puhemies, ja mitään muuta ei. Tänä päivänä koko ajan enemmän ja enemmän tulee tietokilpailuja. En tarkoita sitä, että tietokilpailu halveksisi meitä siinä, kun me emme tiedä mitään. Sehän tietysti masentaa kansaa ja vähentää demokratiaa ja muuta potenssia, kun tuntee, ettei tiedä mitään. Sekin on tavallaan kansan eettistä halveksuntaa. Mutta todellisuudessa se on halveksuntaa, että meille tarjotaan kaikkein halpaimmista viihdettä mainoksilla täytettynä.

Samalla tietysti myös voidaan keskustella siitä, että kun Harri Holkeri ehdotti Yle-2:n lak-

kauttamista ... (Ed. Kekkonen: TV-2:n!) — TV-2:n, anteeksi ed. Kekkonen, lakikauttamista, tässä tullaan samaan, mistä aikoinaan eduskuntaryhmä Virtanen sai aikaan täällä Yle-yleiskeskustelun eli että tarvitseeko kilpailla mainostelevisiion ehdoilla näissä asioissa. Siihen liittyvät juuri väkivaltarikollisuus ja porno. Voi sanoa, etteivät Ylen ohjelmat ole kyllä ihan sillä tasolla, ja auta armias, siellä ei ole niitä mainoksia, jotka ovat myös siirtyneet tällaiseen pehmoportoon. Aivan ihan pikkulapsista lähtien Fazerin mainoksista lähtien jonkinlainen käsittämätön pehmoportoseksuaalisuus on tunkeutunut mainoksia myöten, siis sille tasolle, jota tällaisen eettisen neuvottelukunnan täytyisi käsitellä, puhumattakaan lasten jumalaistamisesta niin pitkälle, että vaippaikaiset puhuvat siellä älykkäitä ja tehoavat tällaisilla vanhoilla fasistisen metodin keinoilla jokaiseen nuorempaan ja vanhempaan äitiin, joilta rahat lypsetään.

Tietysti lakialoitteessa esitetyn eettisen neuvottelukunnan pahin puoli olisi, tiedän sen hyvin lyhyen poliittikourani ajalta, että se tulisi olemaan hyvin poliittinen ja siihen tulisi kuulumaan isojen puolueitten edustajia. Minulle Olympiakomitean puheenjohtaja sanoi, että on sääli, että esimerkiksi liikuntaneuvosto on niin poliittinen. Se, mitä tänä päivänä Suomessa on tapahtunut ja mitä joskus aikoinaan olin kahdeksan vuotta sitten aloittamassa, että todella tällainen psyykkaus ja henkisyys tulisi suomalaisen urheiluun mukaan, niin meidän korkeimmassa tasavaltaisessa demokraattisessa elimessämme liikuntaneuvostossa ei ole mitään merkitystä asiantuntemuksella. Ainoastaan poliittinen painotus määrää sen, ketkä ovat liikuntaneuvostossa, joka siis rahaa jakaa ja suuntaa suomalaista urheilu- ja liikuntakasvatusta.

Samalla lailla minä pelkään, että eettisessä neuvottelukunnassa aika halpahintainenkin kikkailu lasten iärajalla ja lasten tajunnan kehitymisellä saattaisi johtaa katastrofaalisiin tuloksiin, koska tällainen ylisuojeleva ja liikaa ... Jopa ajan merkkejä tutkineet tutkijat psykologian, filosofian ja yhteiskuntatieteiden alalla ovat sanoneet, että juuri tällaisina messiaanisinä aikoina vuosituhanten ja vuosisatojen lopulla korostuu tällainen hyvin mustavalkoinen käsitys, arvoisa puhemies, moraalista, jolloin niin sanotut konservatiiviset, jopa ääri- ja ääriarvot alkavat tunkeutua sensuurimielessä todellisuuteen, jolloin tuhotaan myös aitoa luovuutta. Kun unohdetaan vielä huumori näistä asioista, vitsit, kaikki tällainen elävä todellisuus, niin

silloin päädytään hyvin yksivaltaiseen sensuuriin televisio- ja myös kaikissa muissa viestintäkanavissa.

Vielä puhumattakaan ja unohtamattakaan Internetiä. Tänä aamuna esimerkiksi eräs asiantuntija televisiossa sanoi, että kun meidän laisäädäntömme laahaa monta vuotta jäljessä, niin tässä Internet-kysymyksessä me olemme todella karmeasti jäljessä, koska se on niin nopea viestintäjuttu. Siellä kuiteskin kaikki tällainen, mikä täällä nyt oli käännetty kova porno, hard core, niin kuin maailmalla sanotaan, kova sydän, kova ydinjuttu, tulee ja pääsee täysillä läpi.

Vielä vain esimerkkinä tästä, mitä minä näillä mainoksilla tarkoitan, että ei tv-juttujen sensuroiminen ja eettisen toimikunnan laittaminen niin yksinkertaista ole tai jos eettinen toimikunta päättää laittaa lapsilta kielletyt ohjelmat myöhäisiltaan. Kun itse seurasin aika kiinteästi kaikkennäköisiä piirrettyjä, Marvel-nimisiä piirrettyjä tuli aina puolenyön jälkeen yhdeltä kahdelta, niin tiedän, että melki jokainen valveutunut koululainen, ala-asteelainen, yläasteelainen, otti ne nauhalle. Tiedätkö, mitä mainoksia siellä oli? ”Soita minulle, olen valmis heti, 0700—2 ...” Nii-tä tulee aina. Jos joku eilen katseli elokuvaa, joka oli hyvin siisti ja kaunis ja väkivallaton, mutta siellä oli joka välissä neljä viisi mainosta, että tällaisille palvelulinjoille voi soittaa. Kun nuoret katselevat ja kuuntelevat niitä, niin siellä niitä tarjotaan koko ajan. Tämä vain esimerkkinä siitä, että kilpailu on niin vääristynyt koko tälle eroottiselle alueelle, ja mikä on pornoa ja muuta vastaavaa.

On sanottu, että näinä lopun aikoina talous, markkinaelämä, ne, joilla on raha, tunkeutuvat kaikkein säälimättömmmin niihin asioihin, joilla voidaan eniten rahastaa, eli meidän heikkouksiimme. Sitten se on tämä sama juttu ja lapset ovat heikoin lenkki tässä jutussa, varsinkin omien vanhempiensa kautta, ja kun Suomessa on kunnon kasvatusperinne ja rakastava kuri hylätty hyvin pitkälle, meillä on tällainen käsittämätön sakki, jota johdetaan, tai ei edes johdeta, vaan pidetään jotenkin tyytyväisinä. Aloitteen ensimmäinen lause kuuluu: ”Maassamme vallitsee yleinen tyytymättömyys televisio-ohjelmien tasoon.” Toivon, että seuraavat eduskuntavaalitkin olisivat ihan tältä pohjalta jo tärkeitä ja ratkaisevat sen. Jokainen tajuaa ja ... Kannatan periaatteessa tätä ehdotusta, mutta haluaisin josain vaiheessa päästä vaikka asiantuntijana, jos en kuulu eduskuntaan ensi vaalien jälkeen, tuomaan ilmi mielipiteitäni eettiselle neuvostolle.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä on ihan vakava asia. Kyllä minä jaan sen huolen, joka ed. Jääskeläisellä on. En nyt omaa aloitettani aloittaisi niin, että maassamme vallitsee yleinen tyytymättömyys televisio-ohjelmien tasoon, mutta kyllä pohdiskelisin sitä kehitystä, joka on kiihtyvällä vauhdilla edennyt 90-luvulla, esimerkiksi sitä kehitystä, että vähän kyseenalaiset ohjelmat entistä enemmän rupeavat sijoittumaan tähän niin sanottuun prime timeen eli parhaaseen mahdolliseen katselu-aikaan eli siihen aikaan, jolloin pienet lapset ovat vielä valveilla ja katselevat televisiota.

Mutta ratkaisiko tämä asia jollain valtakunnallisella eettisellä neuvottelukunnalla? Tohdin vähän epäillä ja, jos arvoisa rouva puhemies sallii, puhun hiukan kokemuksesta. Olen istunut vuosikausia radio- ja tv-toimittajien liiton edustajana television ohjelmaneuvoissa ja havaitsin, että se keino valvoa laatua on mahdoton. Ei ollut sellaista normijärjestelmää, joka olisi tuottanut hyviä päätöksiä, kun se ei pystynyt tuottamaan edes kovin hyvää keskustelua. Lopputulos oli hyvin tahmea, hyvin, uskallanko sanoa, epä-älyllinen juupas — eipäs-kina siitä, mikä on hyvää, mikä huonoa, mutta hyvin usein tällä keskustelulla tai oikeastaan juuri koskaan tällä keskustelulla ei ollut järkeä paljon tekemistä kyseessä olevan asian kanssa. Eli en näe ratkaisuksi sitä, mitä täällä nyt esitetään.

Ed. L a i n e : Arvoisa rouva puhemies! Minä jo muusikon ammattini vuoksi katson hyvin paljon televisiota, varsinkin musiikkiohjelmia. Mutta täytyy sanoa ... Kotonani näkyy 28 tv-kanavaa, niistä on 4 suomenkielistä ja 24 ulkomaankielistä. 4 kanavaa on elokuvakanavaa, joista tulee kovaa pornoa joka päivä yhdestä kolmeen yöllä. En tiedä, tarvitaanko tässä mitään neuvostoa, minusta lasten vanhemmat ovat tässä avainasemassa. Nämä kaikki kanavat, joilta tulee tällä hetkellä kovaa pornoa, suomenkielisiltä kanavilta ei tule, ovat kotipääätteellä olevia kanavia. Ei tarvitse hankkia kotipäätetä, jos on esimerkiksi pieniä lapsia kotona. Jos minulla olisi pieniä lapsia, minulla ei olisi kotipäätetä, ei ainakaan lasten ulottuvilla. Vanhempien vastuu on tässä suuri.

Olen samaa mieltä kuin ed. Virtanen, että laki-aloite voi silti olla aivan hyvä, ja ehkä tätä neuvottelukuntaa tarvitaankin, mutta minusta vasta sitten, kun Suomen kanavilta alkaa tulla semmoista ohjelmaa kuin näiltä kyseisiltä kanavilta.

Minusta Suomen kanavilta tulee verrattuna muihin kanaviin erittäin hyvää ohjelmaa.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti pari ajatusta tästä mielenkiintoisesta vastaanotosta, jonka aloite sai.

Ed. Kekkonen mainitsi, ettei tuotettu edes oikein kunnan keskustelua saati toimivia normijärjestelmiä. Varmaan näin on ollut, mutta jos rohkenen ajatella ja toivoa nykyhetkestä parempaa kuin menneestä, ehkäpä tuo tietoisuus eettisyyden merkityksestä ylipäänsä yhteiskunnassa on aika voimakkaasti kasvanut itse asiassa. Elämässä ja maailmassa on varmaan erilaisia vaiheita ja aaltoja. Voisi olla nyt oikea hetki käydä tähän suuntaan.

Useassakin puheenvuorossa on viitattu monenmoiseen ohjelmatarjontaan ja siihen, että videothan toimivat jne. Näinhän todellakin on. Tämän tapainen järjestely tai vastaava antaisi tietysti sen mahdollisuuden, että julkisen keskustelun kautta, tämän neuvottelukunnan kautta myös perheet ja ohjelman välittäjäorganisaatiot pääsevät eräänlaiseen liittoutumiseen keskenään. Olisi noita pelisääntöjä, joiden mukaan jätetään ulos tai sisään sitä tavaraa, mitä kanaville laitetaan. Jokainen meistä kasvattajana tietää, että jos vanhemmat liittoutuvat esimerkiksi kasvavia lapsia vastaan, kyllä videot toimivat ja kaikki tapahtuu. Tarvitaan ikään kuin reilun pelin sääntöjä. Suomessa on ihan viime viikkoinakin herätelty tätä ajatusta. Tarvitaan reilun pelin säännöt, joihin kaikki sitoutuvat. Näiden mukaan kasvetaan. Eiväthän kaikki siihen koskaan suostu, mutta saadaan kuitenkin kehitys parempaan suuntaan.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! On kauhea klisee ruveta puhumaan perheen vastuusta, vanhempien vastuusta tässä yhteydessä, mutta ilmeisesti nyt vain on niin, että sinne se vastuu viime kädessä kääntyy.

Vielä palaan tähän neuvottelukunta-ideaan. Ei ole kovin monta vuotta siitä, kun ohjelmaneuvostot niin radiossa kuin televisiossa kuin alueellakin Yleisradion piiristä lakkautettiin, koska noin yleisestikin oli tultu siihen johtopäätökseen, että niillä ei oikein ole mitään virkaa. Olisiko aika muuttunut nyt niin voimakkaasti, että tällaiselle kollektiiviselle pohdiskelulle jokin virka olisi? Rohkenen epäillä vallankin, kun ed. Laine viittasi, oliko se nyt 24 kanavaan vai 28 kanavaan. Ei ole olemassa mitään järjestelmää, jolla pystytään valvomaan tällaisen kanavamäärän ohjelmatar-

jontaa saatikka käymään sellaista eettistä keskustelua, joka olisi tarpeeksi spesifistä, jotta voitaisiin tulkita näiden kanavien ohjelmien laatua siten tai näin. Ainoaksi vaihtoehdoksi jää kieltää näiden katselu. Se on mahdotonta. Teknisesti se kieltäminen alkaa myös olla mahdotonta. Kyllä tässä jäljelle jäävät, kun me lapsista ja nuorista huolta kannamme, mitä suurimmassa määrin isä ja äiti, tietenkään koulua tässä yhteydessä unohtamatta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Minäkin opin koululaisilta yläasteelta sen, että voi ottaa ison katseluruudun, että näkee yöllä, moneltako kanavalta mitäkin tulee, saattaa nähdä neljältä kolmelta kanavalta yhtä aikaa erilaisia pornojuttuja. Sitä voi suurennuslasillakin katsoa, sanoi yksi yläasteen poika eikä ollut tarkkislainen, joten kyllä he osaavat herätä sitten siihen aikaa katselemaan pienestä ruudusta, vaikkei sitä olisi maksettukaan. Siellä ainakin mainostetaan näitä juttuja. Nuoret tämän on minullekin neuvoneet, mutta en ole kyllä paljon käyttänyt.

Mutta kun kasvatuksesta puhutaan, niin jos otettaisiin eettinen neuvottelukunta, niin ajatella, mikä aukko on siinä, että sitten melki seuraavaksi halvinta on tehdä kotimaisia sarjoja. Se ei ole kyllä kovin halpaa, mutta mikä on se helsinkiläinen malli, mikä on annettu kotimaisissa sarjoissa suomalaisille lapsille? Hemputinmoista kirolua ja sekopäisyyttä, ja murhatkin on tuotu jo perhepiiriin puhumattakaan siitä, että kun tuntee näyttelijöitä taiteilijoina, niin suomalaiset näyttelijät on kököimmillään, surkeimmillaan, näytellessään suomalaista perhe-elämää, koska suomalaiset näyttelijät sukuun naineina ja muutenkin vähän alkoholisoituneina ja kiertäneinä joka suunnassa eivät osaa näytellä luonnollista perhe-elämää. Siitä tulee niin tragikoominen malli. Sitten, kun puhutaan huonoa kieltä ja todella rivoa kieltä ja muuta vastaavaa, niin sehän antaa sen oikean asian tunnun, että tässä on oikea perhe ja käyttäydytään näin jopa maaseudulla ja joka paikassa. Nämä tahot ovat melki enemmän vastuussa siitä, minkälaista suomalainen perhekasvatus on. Ne ottavat mallinsa, niin kuin nyt, kun on jättisarja tulossa suomeksi, täysin Amerikasta ja halvoista, helpoista keinoista ja ratkaisuista. Tämä on minun mielestäni se

todella tärkeä kysymys enemmänkin, kuin sitten näissä äärijutuissa, niin kuin pornossa tai väkivallassa, jossain siellä kaukana, kun sitä kuitenkin on aina.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä toisaalta niihin huolenaiheisiin, joita ed. Jääskeläinen on tämän lakialoitteen perusteluissa esittänyt, ja myös niihin näkemyksiin, joita ed. Kekkonen toi esille siitä, että viime kädessä vastuu ja huoli näissä on tietysti perheessä isällä ja äidillä, niin kuin aloitteen perusteluissakin todetaan.

Mutta haluaisin kuitenkin muistuttaa tässä keskustelussa siitä, että kyllä kai me päättäjät olemme olleet tietoisia oikeastaan siitä, mihin kehitys tältä osin on menossa. Noin kaksi vaalikautta sitten täällä säädettiin videoiden ennakotarkastuslaki, joka säädettiin perustuslain sääntämisjärjestyksessä eli kahdessa eduskunnassa. Silloinkin eduskunnan silloinen toinen lakivaliokunta, joka mietintöä valmisti, kuunteli tämän alan asiantuntijoita, muun muassa professoreja. Professori Terttu Arajärven nimi tulee tässä mieleen ja professori Liisa Keltikangas-Järvinen, jotka ovat tutkineet tieteellisin menetelmin vuosikymmenet siitä, miten väkivaltaohjelmat vaikuttavat lapsen kehitykseen. Aivan yksiselitteisesti he kertoivat silloinkin, että mikäli me vapautamme liikaa niin sanotusti tällaista ohjelmatuotantoa lasten ulottuville, niin nämä ovat seurauksia, jotka nyt sitten ovat todettuja tosiasioita.

Mitä tulee mahdollisuuteen puuttua tähän, itse en ole mikään tämän alan erikoisasiantuntija, mutta perusoikeuskomitean työskentelyssä mukana olleena muistan pitkän pitkän keskustelun sananvapauspykälästä. Siihenhän tuli silloin ja toivottavasti nyt vireillä olevassa uudistuksessakin mahdollisuus lasten ja nuorten suojelemiseksi rajoittaa sananvapautta silloin, kun on kysymys tällaisista väkivaltaohjelmista.

Todella lämpimästi toivon, että jotakin tässä voitaisiin tehdä. Jos se ei ole tämä neuvottelukunta, jota tässä esitetään, niin jotakin muuta niin, että me kansakuntana ja tässä talossa kansakunnan ylimpinä päättäjinä olemme kuitenkin huolestuneita lasten kehityksestä tässä tarkoituksessa.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Edellisessä puheenvuorossa ed. Alaranta vilautti jotain sellaista mahdollisuutta, jota pahalla tahdolla voitaisiin kutsua sensuuriksi. Jos sille tielle lähdetään, sillä olisi tietysti kansainvälistäkin

merkitystä, pääsisimme kyllä maailman lehdistöön. Mutta entäpä sitten? En toki ole nyt valmis ollenkaan sellaiseen käytäntöön menemään.

Mutta kun ed. Alaranta samalla puhui niistä asiantuntijalausunnoista, joita kuulimme silloin, kun videolakia säädettiin, niin ei kai ole todistettu sitä, onko väkivallan määrä lasten keskuudessa tuon jälkeen lisääntynyt, mutta se, mikä on todistettavissa, on, että väkivallan muodot ovat raaistuneet ja ikään kuin stereotypioituneet. Tapa, jolla lapset väkivaltaa harrastavat keskenään, on entistä mallinmukaisempaa. On kaukana idyllinä se aika, jolloin koulun pihalla annettiin lumipesuja ja tönitettiin toisiamme, kenties vähän lyötiinkin, kaukana on se aika takana. Nyt olemme sen tosiasian edessä, josta olemme otsikoita lukeneet esimerkiksi tänä syksynä, mitä raaimmalla tavalla tapahtuneita väkivallan tekoja. Ja kuten sanottu, en tiedä, voidaanko tehdä johtopäätöstä siitä, ovatko väkivallanteot lasten keskuudessa lisääntyneet, mutta niiden muodot ovat yhdenmukaistuneet aivan selvästi. Se on kai sitä, mitä sanotaan psykologiassa mallikäyttäytymiseksi.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Pahinta pientä lasta väkivaltaiseen suuntaukseen kehittävä ovat piirretyt elokuvat, sellaiset piirretyt elokuvat, joissa nopeassa tahdissa kulkevat ohi väkivaltaiset tapahtumat, vaikka piirrettyinäkin, sillä tavalla, että jonkin vaaleanpunaisen panterin häntä tai kaula pannaan 30 kertaa kieeroon, sen jälkeen päästetään pois ja kuuluu ”prrr” ja se tulee takaisin paikalleen, ei tapahdu mitään. Tai Kippari Kalle lyö jotakuta niin, että se lentää 400 metriä vuorenselänään ja litistyy siihen, mutta siitä alkaa vaan pikkuhiljaa nousta sama mies uudelleen entistä ehompana. Tai tiejyrä ajaa jonkin kanan yli, hetken kuluttua se nousee siitä ja on niin kuin ennenkin.

Tämä saattaa hymyilyttää jotakuta, mutta psykologit ovat aika pitkälti alkaneet ajatella asiaa tähän suuntaan, koska pieni lapsi ei fakttaa ja fiktiota erota, vaan omaksuu nopeassa tahdissa menevän tapahtumasarjan, johon sisältyy väkivaltaa, mutta ei minkäänlaista, pienintäkään seurausta siitä väkivallasta, vaan tietyllä tavalla se tehdään hauskaksi ja esitetään hauskana ilmiönä. Tämä enemmän kuin se, että Aku Ankka kulkivat joskus aikanaan ilman housuja — tuolla Lahden suunnassahan kiellettiin jo kirjastosta kirjat sen takia, että tällainen pornografinen esitys oli tapahtunut — nämä väkivaltaa sisältävät piirretyt kuvat, hauskat sellaisenaan, ovat niitä,

jotka saattavat väkivaltaa viedä eteenpäin. En tiedä, mitä mieltä asiasta ollaan, mutta näin nuo viisaammat ajattelevat.

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! On hyvä, että keskustelu koskettaa myös nimenomaan väkivaltaa, fyysistä väkivaltaa. Olisi varsin onnetonta, jos puhuttaisiin vain kovasta sekästä tai muusta tämän tyyppisestä. Nimenomaan fyysinen väkivalta ja täällä jo mainitut nuorison ja lasten käyttäytymisen muutokset, väkivallan raastuminen, tekojen raastuminen, kalloammojen lisääntyminen esimerkiksi näiden tapahtumien yhteydessä, puhumattakaan kaikkein ikävimmistä asioista, puhuvat kyllä opitun mallikäyttäytymisen toimimisen puolesta, se on siitä selvä todiste. Tällöin kyllä on sopivaa asettaa kysymys myös erilaisten ohjelmien tuottajien, niiden ostajien suuntaan. Katson kuitenkin, että ne neljä kotimaista kanavaa, jotka nyt valtakunnallisesti ovat, ovat ensisijaisesti niitä, joiden kautta mallit leviävät. Satelliittikanavien hallinta kuitenkin perhepiirissä on varmasti helpompaa.

Puhemies! Mielestäni tämä on sikäli hyvä keskustelu — tuo viimeinen ed. Aittoniemen esimerkki Aku Ankoista ja toisaalta fyysisestä väkivallasta on varsin osuva — että pienet lapset eivät tiedä, mitä väkivalta merkitsee ja mitkä ovat sen seurauksia, näiden piirrettyjen ja muiden.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

8) Lakialoite laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 154/1998 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Lakialoite tuli ajankohtaiseksi, kun ilmeni, että tämän vuoden budjettiin ei ole tulossa minkäänlaista tulosta rintamaveteraanien tilan kohentamiseksi asiassa, josta kaikki veteraa-

nijärjestöt ovat olleet hyvin yksimielisiä ja myös-kin sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehet. Toisaalta kirjallisissa kysymyksissä on myöskin ilmennyt, ettei nykyinen hallitus ole halukas vauhdittamaan pienempituloisten rintamaveteraanien aseman parantamista ylimääräisen rintamalisän korotuksen kautta.

Lain perusteluissa on kerrottu todellakin, että kaikki veteraanijärjestöt rintamaveteraaniain neuvottelukunnan suulla ovat esittäneet kaikkien pienituloisimpien veteraanien ylimääräistä rintamalisää korotettavaksi. Tälle on todella, kuten äsken totesin, sosiaali- ja terveysministeriön virkamiestuki.

Lakialoitteella ei ole eläkepoliittisia perusteita, koska meillä on pelkällä kansaneläkkeellä ja hyvin pienellä työeläkkeellä eläviä. Perusteet löytyvät yksinomaan siitä, että veteraanien arvostus ansaitsisi pienemmille paremman eläkkeen. Tänä vuonna sitä arvostusta tuli 5 miljoonan markan verran, kun sen suuruisesti lisättiin rintamaveteraanien kuntoutusta.

Kuten lain perusteluista ilmenee, vuosittainen rintamaveteraanipoistuma on noin 12 000 henkilöä, mistä seuraa se, että joka vuosi kyseiselle momentille tulee vähemmän rahoitusta. Näin olen asia voitaisiin hoitaa tämän momentin avulla sillä tavalla, että momenttia ei pienennettäisi, vaan rintamaveteraanien asemaa parannettaisiin.

Asiahan on muodollisesti aina kaadettu raahan. Se ei kuitenkaan ole peruste. Juuri taloudellisesta syystä on tämä lakiesitys tehty sillä tavalla, että toteutus olisi kaksivaiheinen. Jos nyt käsiteltäisiin tämä näillä valtiopäivillä, se voisi tulla 1.1. taannehtivastikin voimaan. Toivotaan, että jos tätä ei nyt käsitellä, tällä voitaisiin vauhdittaa ensi vuoden budjetin valmistelua.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaan lakialoitteen yhtenä allekirjoittajana haluan myös lyhyesti tukea asiaa ja kannattaa aloitteen pikaista käsittelyä ja myöskin sen hyväksymistä. Jos osaisi puhua kauniisti, nyt puhuisin kaiken sen perusteella, mitä tässä salissa kohta 16 vuoden aikana olen tästä veteraaniasiasta kuullut puhuvan niiden, jotka ovat olleet itse veteraaneja, ja niiden edustajien, jotka ovat hoitaneet lämmöllä ja tunnollisesti veteraanien ikäluokkien asioita.

Mutta kaikesta puhumisesta ja tietysti pienestä edistymisestäkin huolimatta meillä on tällaisia kansalaisryhmiä kuin nyt nämä ihmiset, jotka saavat ylimääräistä rintamalisää. Se kertoo jo

siitä, että he ovat pienituloisia, heillä on erittäin pienet eläkkeet, mutta erittäin vaikea elämäntilanne monesti. Siitä syystä me kansanedustajat tapaamme jatkuvasti tällaisia hyvin katkeroituneita kansalaisia, jotka eivät voi ymmärtää kaikkien vaikeuksiensa keskellä sitä, että kunniavelka, niin sanotusti, on heidän osaltaan jäänyt vähän huonolle hoitamiselle.

Niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa totesi, tämä on kautta aikojen tyrmätty, muun muassa tämä asia, aina sillä, että valtiolla ei ole rahaa tällaisiin tarkoituksiin. Sellainen perustelu tuntuu kyllä aivan haetulta, kun katsoo lakialoitteen perusteluissa esiintyviä markkamääriä. Ovathan ne tietysti suuria rahamääriä, mutta moneen muuhun menoerään verrattuna ne eivät ole ylivoimaisen suuria. Niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa jo kertoi, ikäluokat tällä alalla pienevät niin nopeasti, että rahaa sitä kauttakkin säästyisi näiden etujen lisäämiseen.

Toivon, että tulevassa eduskunnassa ja tulevassa hallituksessa löytyisi tälle ymmärrystä niin, että asia saataisiin hoidetuksi, ennen kuin aika on sen hoitanut.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun sotaveteraaneja on aina joskus vähäisessä määrin muistettu liittyen Suomen itsenäisyyden merkkipäiviin jne., mikään ryhmä ei ole ollut niin pienestä kiitollinen kuin nämä veteraanit, vaikka he olisivat tietysti ansainneet huomattavasti parempaa huomaamista. Sen takia tuntuu aika käsitteettömältä, että vaikka heidän muistamisensa heidän teostaan ja työstään ei olisi tullut yhteiskunnalle kovin kalliiksi, tämäkään hallitus, niin kuin eivät monet muutkaan hallitukset, ei ole niistä muutamista markoista luopunut, mikä olisi ollut osoituksena veteraaneille siitä, että yhteiskunta arvostaa heitä.

Siinä mielessä ed. Isohookana-Asunmaan aloite, vaikka se ei varmasti täällä johda mihinkään — tiedämme sen, kun olemme realisteja, minkälaista tämä on — on tietyllä tavalla kuitenkin huomautus siitä, että eduskunnan piirissä heitä muistetaan ja halutaan tällä tavalla esittää. Toivottavasti seuraavan hallituksen aikana, kun keskusta on taas päähallituspuolue, katsotaan, kuinka veteraanien asioita muistetaan. Saattaa tietysti politiikassa käydä niin, että silloin on taas jokin syy ja este, jonka vuoksi ei muisteta. Mutta sittenpä hän tuo nähdään. Ainakin tämä aloite on siinä mielessä hyvä osoitus tulevaisuudelle, että meistä muutammat vielä välittävät veteraaneista.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tytti Isohookana-Asunmaan aloite on mielestäni ihan hyvä, jossa kiinnitetään hyvin tärkeään asiaan huomiota: tuon ikäluokan, joka on sodan läpi käynyt, toimeentuloon ja myös kunniavelkaan.

Toteaisin samalla, että kun vanhemmat ikäluokat, jotka toiseen maailmansotaan osallistuvat, todella pienevät, samalla tämän ikäluokan suhteellinen mahdollisuus päästä kuntoutukseenkin pienee. Näin ollen kuntoutusmahdollisuuksia pitäisi pystyä levittämään ikäluokkien sisällä myös niille, joilla ei ole rintamamiestunusta, kaiken kaikkiaan kuntoutuksen osalta myös muihin ikäluokkiin, niihinkin, jotka eivät ole sotaan välittömästi henkilökohtaisesti osallistuneet.

Kaiken kaikkiaan meillä on luotu hyvin laaja kuntoutusjärjestelmä kalliilla rahalla tähän maahan. Se alkaa pyöriä hieman tyhjää nyt, kun kuntoutusrahat myös veteraaneille ja sodassa mukana olleille vähenevät, niin kuin täällä on jo todettu. Tämä asia koskee erityisesti myös sota-invalidia. Näin ollen ensinnäkin rintamamiiehille pitäisi kuntoutusoikeutta lisätä sen lisäksi, että tapahtuisi niin, kuten viittasin, että tätä oikeutusta laajennettaisiin ikäluokan sisällä.

Tärkeä aloite. Liityn niihin, jotka toteavat, että moni rintamamies elää todella pienillä rahoilla.

Ed. Vanhanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen otti tässä yhteydessä esille toisen ihan merkittävän asian, kun hän puhui kuntoutuksesta. Tämän vuoden kuntoutusrahoillahan saadaan kuntoutettua noin 30 000 veteraania. Tämä merkitsee sitä, kun veteraaneja on noin 160 000, että veteraani pääsee nykyään joka neljän vuoden välein kuntoutukseen. Kun veteraanien ikä on korkea ja he koko ajan vanhenevat, on aivan selvää, että kuntoutusaikaväli on aivan liian pitkä.

Myös rintamaveteraaniain neuvottelukunta on kiinnittänyt asiaan aivan oikeutetusti huomiota ja tehnyt ehdotuksen, että veteraanikuntoutusmomentille saataisiin myös lisärahoitusta, tai oikeastaan, että nykyinen koko veteraanirahoitus pysyisi suurin piirtein samana, joten voitaisiin momenttien välilläkin siirtoa tehdä. Veteraanikuntoutusta tehostettaisiin siten, että aika-

väli olisi vähintään kaksi vuotta. Tähän mielestäni tulisi pyrkiä sen rinnalla, että ylimääräinen rintamalisä saataisiin korotetuksi mahdollisimman nopeasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys televiestinnän voimavarojen antamista suuronnettomuuksien lievittämiseen ja pelastustoimiin koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 273/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 16.18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen